

Türk - Alman İlişkileri ve Kültür Aktarımı

Proje No: 108K375

Prof. Dr. Saadet Nigar Şeyda OZIL

NİSAN 2012

İSTANBUL

Önsöz

TÜBİTAK ve BMBF'nin uluslararası proje programları çerçevesinde sürdürdüğümüz 'Türk - Alman İlişkileri ve Kültür Aktarımı' adlı projeye İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı olarak Türk - Alman kültür ilişkileri alanında yaptığımız çalışmaları daha geniş bir tabana yayma ve ileriye götürme olanağı elde ettik. Paderborn Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü ile yürüttüğümüz bu üç yıllık proje hem iki üniversite arasındaki ilişkileri genç kuşakları da kapsayacak şekilde genişletmemizi, hem de başta Almanya olmak üzere başka ülke üniversiteleriyle yeni ortaklıklar kurmamızı sağlamış oldu.

Projenin bize sunduğu olanaklarla çok sayıda ortak etkinlik düzenledik ve yayın yaptık. Bunun en somut örneği olarak, 2010 yılında Almanya'da yayımlamaya başladığımız ve bundan sonra da düzenli olarak çıkarmaya devam edeceğimiz *Türkisch-Deutsche Studien* başlıklı yıllıkı gösterebiliriz. Ayrıca anabilim dalımızın yayımladığı *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*'ne dosya bölümleri hazırladık ve çok sayıda uluslararası etkinliğe katılarak bildiri ve makalelerimizle Türk - Alman ilişkileri alanındaki çalışmalarımızı tanıttık. İki lisansüstü öğrencileri kongresi olmak üzere, düzenlediğimiz üç uluslararası kongre hem Türk - Alman ilişkileri alanında çalışan araştırmacıları biraraya getirdi hem de genç araştırmacılarımıza uluslararası düzlemde yeni bilimsel olanakların kapılarını açtı.

Yaptığımız etkinliklerin ve yayınların Türk - Alman ilişkileri açısından etkili olduğunun göstergelerinden biri de, projemizin Türkiye ve Almanya'da Dışişleri bakanlıkları düzeyinde Türk - Alman diyalogunu geliştirmek için kurulan *Ernst Reuter Girişimi*'ne kabul edilmiş olmasıdır. Ayrıca, proje yürütücülerinin, yaptıkları etkinlikleri tanıtmak için 2012 yılı Kasım ayında Düsseldorf Üniversitesi'nde Türk-Alman ilişkileri çerçevesinde düzenlenen uluslararası bir kongreye çağrılmış olmaları projenin başarısının bir başka kanıtıdır. Çıkarmakta olduğumuz yıllıkta yazılarının yayımlanmasını isteyen Türk-Alman ilişkileri uzmanlarının sayısının giderek artması da kısa bir süre içinde yıllıkın bilimsel çevrelerde tanındığını göstermektedir.

Türk - Alman kültürel etkileşimine katkısı olacağına inandığımız bu projenin gerçekleşmesini olanaklı kıldığı için önce İstanbul ve Paderborn Üniversitesilerine, geniş çaplı bir kongre düzenlememize sağladığı ek destekler için Alman Bilimsel Değişim Kurumu DAAD'nin İstanbul Bürosu'na ve diğer tüm kuruluşlara teşekkürlerimizi iletiriz. Ayrıca verdikleri öncelikle

maddi destek, bilimsel olanaklarla projenin hayata geçirilmesini sağlayan TÜBİTAK ve BMBF'ye sonsuz teŖekkrlerimizi sunarız. Son olarak da tüm proje ekibine gösterdikleri ilgi ve özverili alıŖmalar için teŖekkr ederiz.

Proje ekibi adına

Prof. Dr. Saadet Nigar Ŗeyda Ozil

Proje Yürütücüsü

İçindekiler

Özet (Abstract)	7
Giriş	9
Genel Bilgiler	12
Ekipman ve Teçhizat	12
Proje Ekibi	12
Kaynak Oluşturma	13
Proje Web Sayfası	14
Kongreler	14
Sergiler	18
Toplantılar ve AR - GE Çalışmaları	18
Ortak Yüksek lisans Programı	20
Lisansüstü Dersler ve Tezler	20
Yayınlar	20
Gereç ve Yöntem	22
Kuramsal Çalışmalar	22
Edebiyat Çalışmaları	22
Dil Çalışmaları	23
Medya Çalışmaları	25
Tarihsel ve Sosyolojik Çalışmalar	25
Bulgular ve Tartışma	26
Kuramsal Çalışmalar Alanındaki Bulgular ve Tartışma	26

Edebiyat Alanındaki Bulgular ve Tartışma	28
Dil Çalışmaları Alanındaki Bulgular ve Tartışma	32
Medya Alanındaki Bulgular ve Tartışma	38
Tarihsel Sosyolojik Çalışmalar Alanındaki Bulgular ve Tartışma	40
Sonuç	43
Kaynakça	47
TÜBİTAK Özet Bilgi Formu	58
ARDEB Başarı Öyküsü	62
Ekler	

Ekler

Ek 1: Proje Araştırmacıları ve Bursiyeleri Çizelgesi

Ek 2: ‘Interkulturelle Konstellationen im deutsch-türkischen Kontext’ adlı Kongrenin Programı

Ek 3: ‘Türkisch - Deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer: Kontroversen und Lernprozesse’ adlı Kongrenin Programı

Ek 4: ‘Neue Wendepunkte und Reflexionen im Deutsch-türkischen Kontext’ adlı Kongrenin Programı

Ek 5: Binbir Kültürün Başkenti İstanbul ve Kentin Çokkültürlü Tercümanları Sergisi

Ek 6: Proje Kitaplığındaki Kitapların Listesi

Ek 7: Nadir Eserlerle Türk Alman İlişkileri Sergisi

Ek 8: Lisansüstü Dersler ve Tezler

Ek 9: Proje Yayınları

Özet (Abstract)

‘Türk - Alman Kültür İlişkileri ve Kültürel Aktarım’ adlı projenin amacı Türkiye ile Almanya arasındaki karşılıklı ilişki ve etkileşimleri kültürlerarası bir yaklaşımla incelemek ve bunların iki ülke arasındaki anlaşmazlıkların çözümüne nasıl katkıda bulunabileceğini araştırmaktır. Projenin ortaya koyacağı sonuçlar özellikle Almanya’da yaşayan Türkler ve uyum süreçleri açısından önem taşımaktadır. Bunun ötesinde Almanya’dan Türkiye’ye geri dönüş yapanlar ile çeşitli nedenlerle Türkiye’de yaşayan Almanlar da yine kültürlerarası etkileşimler açısından projenin inceleme konusunu kapsamına alınmıştır.

Temel araştırma alanları kültürel kuramlar, edebiyat, dil ve medya olan proje özellikle şu konular üzerinde yoğunlaşmıştır:

- Türk – Alman kültürel ilişkileri açısından çatışma alanlarını ve uyumsuzlukları ortaya çıkarmak
- Anlaşmazlık ve uyumsuzlukları çözümlenmeye yardımcı olabilecek öneriler getirmek
- Almanya’da yaşayan Türkleri, Türkiye’ye Almanya’dan geri dönüş yapanları, Türkiye’de çeşitli nedenlerle bulunan Almanları kapsayacak şekilde Türk-Alman ilişkilerindeki güncel eğilimleri ve güç odaklarını belirlemek ve belgelemek

Bu amaçları gerçekleştirebilmek için uluslararası kongreler düzenlenmiş, kitap (yıllık), dergi dosya sayısı ve sunulan bildiriler makale haline getirilerek yayımlanmış, lisansüstü dersleri açılmış ve proje konularına yönelik olarak tez çalışmaları yapılmıştır. Bütün bu etkinlikler alanında uzman bilimcilerin yanı sıra geleceğin bilim insanları genç araştırmacıların da çalışmalarını uluslararası platformda tanıtılmalarını sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Türk - Alman, Kültürel Etkileşim, Kültür Transferi, Kültürlerarası İlişkiler, Göç, Uyum, Edebiyat, Dil, Medya

Abstract

The project entitled “Turkish -German Relations and Cultural Transfer” seeks to explore how interactions between Turkey and Germany reciprocally influence each other and how these influences can be used as tools in intercultural communication, especially in the publicly often cited so-called integration process of people of Turkish descent living in Germany, but also in any other Turkish - German encounter. A special focus will be on the often neglected impacts of Turkish - German re-migrants or German inhabitants in Turkey.

Main research is done in the fields of cultural theory, literature, language/linguistics and media.

Following aspects are within the scope of the project:

- explore what a fruitful mediation in conflict situations could look like, and how cultural products like literature and media could contribute here
- identify and document the main current issues in Turkish-German relations by considering power balances, not only focusing on Turkish migration to Germany but also on re-migration of Turkish-Germans to Turkey and Germans living in Turkey or visiting for business or any other reason.
- reflect and modify existing theories of culture and intercultural communication in the light of existing agreements or disagreements in Turkish-German encounters and their representation in Turkish-German cultural production.

For these purposes international conferences were organised, yearbooks, journals with topics and papers were presented, articles were published, postgraduate courses are opened and theses were written. All these activities gave chance not only to the established experts on their fields but also to the postgraduate students and young researchers to present their research outcomes on an international platform.

Keywords

Turkish - German, Cultural Contact, Cultural Transfer, Intercultural Relations, Migration, Integration, Intercultural Literature, Language, Media,

Giriş

‘Türk - Alman İlişkileri ve Kültür Aktarımı’ adlı (108K375 No’lu) proje, TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu) ile BMBF’nin (Ministerium für Bildung und Forschung / Eğitim ve Bilimsel Araştırma Bakanlığı) birlikte yürüttükleri uluslararası projeler kapsamında IntenC (Intensified Cooperation Promotion of German-Turkish Higher Education) programı çerçevesinde yapılmıştır. 1 Nisan 2009 tarihinde başlayan proje İstanbul Üniversitesi, Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı ile Paderborn Üniversitesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü ortaklığında sürdürülmüş ve 1 Nisan 2012 tarihinde sona ermiştir.

Proje başvurusunda da belirtildiği gibi, projenin amacı Türkiye ile Almanya arasındaki karşılıklı ilişki ve etkileşimleri incelemek ve elde edilen bulguların kültürlerarası bir yaklaşımla iki ülke arasındaki çatışma alanlarının azalmasına nasıl katkıda bulunabileceğini araştırmaktır. Bunun için temel inceleme konuları olarak kültürel kuramlar, edebiyat, dil ve medya belirlenmiş, bu alanlarda incelemeler yapılmış, elde edilen sonuçlar çeşitli uluslararası kongrelerde sunulmuş ve yayın organlarında yayımlanmıştır.

Bir amacı da genç araştırmacılara destek vermek olan projenin yoğunlaştığı alanlarda yapılan yüksek lisans / doktora dersleri ve tezleri, lisansüstü öğrencileri kongreleri, geleceğin bilim insanları olacak genç araştırmacıların etkin bir şekilde projede yer almalarını ve bilimsel çalışmalar yürütmelerini sağlamıştır.

Proje çerçevesinde ikisi lisansüstü öğrencileri kongresi olmak üzere düzenlenen uluslararası üç kongreden biri, Türk - Alman ilişkileri alanında çalışan bilim insanlarına yönelik uluslararası bir toplantı olmuş ve bu kongreye gerek Amerika gerekse Almanya ve Türkiye’den, alanında tanınmış bilim insanları oturum yöneticisi ve sunucu olarak katılmışlardır. Kongrede yer alan bildiriler proje kapsamında çıkarılması planlanan yıllığın ilk sayısını oluşturmuş ve Almanya’nın saygın yayınevlerinden V&R Unipress tarafından *Türkisch-deutsche Studien (2010). Türkisch-deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer* adıyla 2010 yılında yayımlanmıştır. Proje yürütücüleri Prof. Dr. Şeyda Ozil, Prof. Dr. Michael Hofmann ve araştırmacısı Dr. Yasemin Dayıoğlu - Yücel’in¹ yayına hazırladıkları yıllığın ilk sayısının ardından, 2011 yılında Almanya’ya göçün ellinci yılını konu edinen ikinci sayı

¹ Akademik ünvanlar yalnızca ilk kullanımda verilecektir.

Türkisch-deutsche Studien (2011). *50 Jahre Arbeitsmigration in Deutschland* adıyla basılmış, 2012 yılı Eylül ayında çıkacak olan üçüncü sayının hazırlıklarına başlanmıştır. Sürdürdüğümüz proje ile temelleri atılan ve bundan sonra da her yıl çıkarılmasına devam edilecek olan yıllık, kısa bir sürede Türk - Alman araştırmaları alanında belli bir yer edinmiş olmasının en iyi göstergesi, yılda yayımlanması için gerek ülke içi gerekse ülke dışı üniversitelerden gönderilen bilimsel makalelerin sayısının giderek artması ve yılda yayımlanan incelemelere atıfta bulunulmasıdır.

Bu etkinliklerin yanı sıra proje çalışmalarını tanıtmak üzere proje araştırmacıları pek çok kongreye katılmış ve yaptıkları sunumlar bildiri kitaplarında makale olarak yayımlanmış ya da yayımlanmak üzere baskıya alınmıştır. Proje çerçevesinde hazırlanan makaleler gerek ulusal gerekse uluslararası yayın organlarına basılmak üzere kabul edilmiş ya da (indekse giren yayın organları da dahil olmak üzere) çeşitli bilimsel organlarda çıkmıştır.

Bütün bu bilimsel etkinlikler kapsamında yapılan edebiyat, dil ve medya araştırmalarında öncelikle Türk - Alman kültürünün gerek benzer ve farklı yönleri gerekse çatışma noktaları ortaya çıkarılmaya çalışılmış, iki ülke arasındaki kültürel ilişkilerin daha sağlam temeller üzerine oturtulmasına yönelik öneriler geliştirilmiştir. Örneğin, Türk ve Alman konularını ele alan edebiyat eserlerinde ortaya çıkan farklılıkların derslerde nasıl kullanılabilceği incelenen konulardan biri olmuştur. Kültürlerin birer aynası olan ölüm ilanları, düğün davetiyeleri metin türleri olarak araştırılmış, tarihsel ve kültürel gelişimlerin her iki kültürün mensuplarının daha iyi iletişim kurabilmeleri açısından ne denli önemli olduğu üzerinde durulmuştur. Aynı şekilde Almanya'daki Türk göçmen edebiyatını ve tiyatrosunu inceleyen çalışmalar bu konularda yapılabilecekler açısından yol gösterici olmuştur. İki ülkenin birbirine bakışını oluşturan en etkin araç olan medya konusunda da yazılı ve görsel medya ele alınmış; belli konularda gazete ve sinema aracılığıyla iki ülke açısından nasıl bir gerçeklik oluşturulduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bütün bu çalışmaları daha geniş bir çerçeveye içine alabilmek için politika ve toplum bilimlerine ilişkin araştırmalar da sürdürülmüştür.

Genç bilim insanlarına yönelik olarak proje çerçevesinde biri Paderborn diğeri İstanbul Üniversitesinde olmak üzere iki uluslararası lisansüstü öğrenci kongresi düzenlenmiştir. Doktora ve yüksek lisans öğrencileri bu kongrelere gerek dinleyici ve sunucu gerekse oturum başkanı olarak katılmışlar ve kendilerinin de belirttiği gibi söz konusu uluslararası kongrelerde çok verimli deneyimler edinmişlerdir. Proje çerçevesinde sürdürdükleri yüksek

lisans ve doktora tezlerini tamamlayan öğrenciler sundukları bildirileri makale biçimine getirerek yayımlama olanağı da elde etmişlerdir.

Yapılan etkinliklere, yayınlara ve araştırma alanlarına yukarıda kısaca değindiğimiz projeyi aşağıda daha ayrıntılı olarak tanıtmaya çalışacağız. Bu amaçla önce Genel Bilgiler Bölümü'nde projenin kapsamı ile ilgili olarak ekipman, proje çalışanları, yapılan kongre ve toplantılar, web sayfası gibi temel bilgilere yer vereceğiz; bunun ardından Gereç ve Yöntem Bölümü'nde araştırmamızda kullandığımız kuram ve yöntemler ile inceleme malzemesinden söz edeceğiz. Daha sonra da Bulgular ve Tartışmalar Bölümü'nde proje çerçevesinde yapılan yayınlara göndermede bulunarak kuramsal çalışmalar, edebiyat, dil, medya, tarih ve sosyoloji alanlarında yapılan incelemeleri ayrıntılı olarak ele alacağız. Raporun son bölümünde ise sonuçlara yer vereceğiz.

Genel Bilgiler

Bu bölümde proje kapsamında yapılan tüm etkinlik ve çalışmalara genel bir çerçeve içinde yer verilecektir.

Ekipman ve Teçhizat

Proje için İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'na ait 430 no'lu oda tahsis edilerek projede çalışacak bursiyerler belirlenmiştir.² Planlanan araştırmaların günümüz teknolojisinde gerçekleştirilebilmesi için TÜBİTAK desteği ile gerekli ekipman, teknik gereç ve kırtasiye malzemesi alınmıştır.

Proje Ekibi

Yürütücülüğünü S. N. Şeyda Ozil'in üstlendiği projenin başında, araştırmacılar Prof. Dr. Mahmut Karakuş, Doç. Dr. Canan Şenöz-Ayata, Doç. Dr. Ersel Kayaoğlu ve Yasemin Dayıoğlu - Yücel, bursiyerler ise anabilim dalımız yüksek lisans öğrencileri Alper Keleş, Senem Çalışkan ve doktora öğrencisi Araş. Gör. Barış Konukman olarak belirlenmiştir.

Proje Yürütücüsü Şeyda Ozil ve proje araştırmacıları Mahmut Karakuş, Canan Şenöz-Ayata ile Ersel Kayaoğlu 01.04.2009 - 01.04.2012 tarihleri arasında projenin başından sonuna kadar projede görev almışlardır. Profesörlük çalışmalarına Hamburg Üniversitesi'nde başlaması nedeniyle dördüncü dönemde projeden ayrılan Yasemin Dayıoğlu - Yücel daha sonra da gönüllü olarak proje çalışmalarına yardımcı olmuştur. Yasemin Dayıoğlu - Yücel yerine, İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı öğretim üyelerinden Yard. Doç. Dr. Şebnem Sunar araştırmacı olarak göreve başlamış ve projenin bitimine kadar çalışmıştır.

Proje bursiyeri ve anabilim dalımız³ araştırma görevlisi Barış Konukman 01. 04. 2009 - 01. 04. 2012 tarihleri arasında projedeki görevini sürdürmüştür. Yüksek lisans öğrencisi bursiyer Alper Keleş 01. 12. 2009 tarihinde görevinden ayrılmış, yerine aynı tarihte anabilim dalımız

² Proje araştırmacıları ve proje bursiyerlerinden Proje Ekibi başlığı altında ayrıntılı olarak söz edilecektir.

³ Anabilim dalımız kullanımıyla İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı kastedilmektedir.

yüksek lisans öğrencisi Mahmud Sami Türk gelmiştir. Bursiyer olarak çalışan Senem Çalışkan'ın 08. 04. 2010'de ayrılmasıyla 15. 04. 2010 tarihinde anabilim dalımız doktora öğrencisi Lale Dayıoğlu projede çalışmaya başlamıştır. 15. 04. 2011 tarihinde Mahmud Sami Türk'ün yerine anabilim dalımız yüksek lisans öğrencisi İrem Atasoy projeye bursiyer olarak alınmıştır.⁴ Yüksek lisans öğrencileri olarak projede görev alan bursiyerlerin ikisi Sakarya Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde çalışmaya başladığı için projeden ayrılmıştır, ancak ayrılmalarından sonra da proje etkinliklerinin tümüne katılmışlar ve her zaman bizlere yardımcı olmuşlardır. Proje süresince anabilim dalımızda önce yüksek lisans sonra doktora öğrencisi olan ve bilimsel çalışmalarını proje kapsamında sürdüren Birsen Özgüder de gönüllü olarak proje çalışmalarına yardımcı olmuştur.

Kaynak Oluşturma

Her ne kadar İstanbul Üniversitesi'nin üniversite, fakülte ve anabilim dalı kitaplıklarında çok sayıda kaynak kitap bulunsa da proje için öngörülen araştırmaları yapabilmek için kültürlerarası kuram ve yöntemler, kültür, medya, dil ve edebiyat alanlarında Türkçe ve Almanca güncel yayınlar temin edilerek projeye için özel bir kitaplık oluşturulmuştur (Bkz. Ek 6).

Çeşitli çalışmalara kaynak oluşturabilmek için proje kapsamında yapılan basın taramasında Türk gazetelerinde Almanya ile, Alman gazetelerinde de Türkiye ile ilgili haberler basılı ve elektronik ortamda proje bursiyerleri tarafından taranmış ve arşivlenmiştir.⁵ Her iki ülkeye ait gazetelerdeki haber metinlerinin incelenmesiyle, seçilen Türk gazetelerinde 'Alman', 'Almanya', 'Almanca' sözcüklerini, Alman gazetelerindeyse 'Türkei', 'Türke / Türkin', 'Türkisch' sözcüklerini içeren haberler toplanmıştır. Çevrimiçi basın taramasına 01. 04. 2009'da başlanmıştır ve 31. 12. 2010'da son verilmiştir. Çevrimdışı yazılı haber metinlerinden oluşan basın taraması 01. 01. 2011 ile 31. 12. 2011 tarihleri arasında belirlenen gazeteler kapsamında yapılmıştır.

⁴ Proje çalışanlarına ilişkin olarak verdiğimiz bilgiler EK 1'de tablo halinde sunulmuştur.

⁵ Türk-Alman ilişkileri alanında araştırma yapacaklara kaynak oluşturabilmesi için arşivlenen çevrimiçi basın taramasına projenin web sayfasından, çevrimdışı basın taramasıyla arşivlenen haber metinlerine ise anabilim dalımızın proje kitaplığından ulaşılabilir.

Proje Web Sayfası

Proje için İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı web sayfasında ayrı bir alan ayrılmıştır.⁶ Projeye ayrılan bu sayfada projenin konusu, amacı, süresi, proje ekibi, proje iletişim bilgileri, proje kapsamında yapılan kongre vb. etkinlikler, tez çalışmaları, yayınlar ve basın arşivi (basılı ve sanal ortamdaki Almanca ve Türkçe gazetelerden çevrimiçi ve çevrimdışı) vb. bilgiler yer almaktadır. Proje web sayfası projenin başlamasıyla aynı zamanda kurulmuş, tüm etkinlikler bu sayfa üzerinden duyurulmuş ve sayfa sürekli olarak güncellenmiştir. Böylece çalışmalarımız ve etkinliklerimiz benzer alanlarda çalışmak isteyen araştırmacılara Almanca ve Türkçe olarak çevrimiçi sunulmuştur. İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı web sayfasında proje için açılan alan, Paderborn Üniversitesi'nin verdiği destek ile geliştirilerek bu sayfa üzerinden proje ortağımız Paderborn Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün proje ile ilgili web sayfasına doğrudan erişim sağlanmıştır.

Kongreler

Projede öngörüldüğü gibi ikisi lisansüstü öğrencileri kongresi olmak üzere üç uluslararası kongre düzenlenmiştir.

• 1. Kongre: Interkulturelle Konstellationen im deutsch-türkischen Kontext

8 - 10 Aralık 2009 tarihinde Almanya'nın Paderborn şehrinde, proje ortağımız Paderborn Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü ile birlikte 'Interkulturelle Konstellationen im deutsch - türkischen Kontext' adlı birinci yüksek lisans ve doktora öğrencileri kongresini düzenledik. Proje çerçevesinde gerçekleştirilen bu kongrenin konusu, projenin çalışma alanlarına paralel olarak Türk - Alman ilişkileri çerçevesinde kültürlerarası etkileşimlerdi. Kongrenin amacı, Türk - Alman ilişkilerinin edebiyat, dil, medya, kültür alanlarında çalışmalar yapan lisansüstü öğrencilerine, araştırmalarını uluslararası bilimsel bir ortamda tanıtmaya ve benzer konularda çalışan, alanında uzman bilim insanları ve diğer lisansüstü öğrencilerle etkileşimde bulunabilme olanağı sağlamaktır.

Kongreye Almanya, ABD ve Türkiye'den 25 kişi katıldı. Proje kapsamında TÜBİTAK desteğiyle aralarında proje yürütücüsü, proje araştırmacıları ve proje bursiyerlerinin tümü ve 2

⁶ Bkz. (http://www.istanbul.edu.tr/edebiyat/alman_dili_edebiyati/proje/proje_tr.htm)

yüksek lisans ve 2 doktora öğrencisinin bulunduğu 12 kişinin Türkiye'den Almanya'ya gitmesi ve kongrede yer almaları sağlandı. Açılışını Paderborn Üniversitesi idarecileri ve proje yöneticilerinin yaptığı kongrede 3'ü proje bursiyerlerinden oluşan Türkiye'den 7 yüksek lisans ve doktora öğrencisi, Almanya'dan 10, ABD'den 1 kişi olmak üzere toplam 18 lisansüstü öğrencisi edebiyat, dil ve medya alanlarındaki çalışmalarını sundular (Kongre programı için bkz. Ek 2).

Lisansüstü öğrenci kongrelerine alışlagelmiş bir eğilim olarak genellikle ele alınan konuya ilişkin olarak uzman bilim insanları çağrılmakta ve bu kişiler konularıyla ilgili kapsamlı sunumlar yapmaktadır. Adı geçen kongreye de konusunda uzman üç bilim insanı çağrılmıştır. Köln Üniversitesi'nden Prof. Dr. Norbert Mecklenburg sunumunda, Türk - Alman ilişkileri çerçevesinde uyumsuzluk ve anlaşmazlıkları teorik bir çerçeve içinde ele aldı. Essen Üniversitesi'nden Prof. Dr. Zehra İpşiroğlu ise aynı konuya gündelik yaşamdan yola çıkarak yaklaştı. Almanya'da yaşayan Türklere ilişkin yaptığı dil çalışmaları ile tanınan Freiburg Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. İnci Dirim ise, Almanya'da Türkler ile Almanlar arasındaki iletişim konularına değindi. Bu üç tanınmış öğretim üyesi ile birlikte kongrede edebiyat, dil ve medya alanlarında Türk - Alman ilişkileri üzerine çalışmakta olan genç araştırmacılar incelemelerini sundular.

Türkiye'den katılan lisansüstü öğrencilerinin sunumlarının ayrıntılarına bakacak olursak, proje yürütücüsü Şeyda Ozil ve proje araştırmacısı Canan Şenöz-Ayata'nın proje kapsamındaki yüksek lisans ve doktora derslerinde dilbilim alanında ele aldıkları metindilbilim çalışmalarıyla, proje araştırmacısı Mahmut Karakuş'un edebiyat derslerinde üzerinde durduğu konular, kongrede sunum yapan öğrencilerin bildirilerine kaynak oluşturmuştur.

TÜBİTAK'ın sağladığı bu destek ile Türkiye'den kongreye bildirimleriyle katılan lisansüstü öğrencileri, konularında tanınmış uzman bilim insanları ve benzer konularda çalışan diğer yüksek lisans ve doktora öğrencilerine çalışmalarını sunma ve tartışma olanağı elde ettiler. Böylece öğrenciler bilimsel bir ortamda Almanca sunum yapma ve bilimsel tartışmalara katılma açısından deneyim kazanmış oldular. Genç araştırmacılar olarak öğrencilerimizin bizleri Paderborn Üniversitesi'nde hem sunumları hem de tartışmalara katılımlarıyla başarıyla temsil ettiklerini burada vurgulamak isteriz.

- **2. Kongre: Türkisch - Deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer: Kontroversen und Lernprozesse**

Proje ortağımız ile birlikte 13 - 15 Ekim 2010 tarihlerinde Almanya, ABD ve Türkiye'den alanlarında uzman bilim insanlarının katılımıyla 'Türkisch - Deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer: Kontroversen und Lernprozesse' başlıklı uluslararası kongreyi düzenledik. Edebiyat, dilbilim, kültür ve medya alanlarında çalışan uzmanları biraraya getiren kongrede, Türk - Alman ilişkileri çerçevesinde geliştirilen güncel teorilerin ve pratiğe yönelik gelişmelerin tartışmaya açılması amaçlanmıştır. Üç gün süren kongrede 30 bildiri sunulmuş ve kongreye çok sayıda izleyici katılmıştır (Bkz. Ek 3).

Kongrede proje yürütücüsü Şeyda Ozil ve proje araştırmacıları Canan Şenöz-Ayata dilbilim, Mahmut Karakuş edebiyat ve Ersel Kayaoğlu medya alanlarında bildiri sunmuşlardır. Proje ortağımız Paderborn Üniversitesi'nden Michael Hofmann ve Dr. Karin Yeşilada güncel politika ve edebiyat konularında yoğunlaşan sunumlarıyla kongreye katılmışlardır. Paderborn ekibinden Inga Pohlheimer ise İstanbul ekibinden Yasemin Dayıoğlu - Yücel ile birlikte edebiyat öğretimi alanında ortak bir bildiri hazırlamıştır.

Proje ekiplerinin yanısıra projenin amacı ve araştırma alanlarına yönelik olarak Almanya, Amerika ve Türkiye'den kongreye katılan uzmanlar politika, göç, çeviri ve bilim transferi gibi konularda sundukları bildirileriyle Türk - Alman ilişkileri alanında geniş bir çerçeve çizmişlerdir. Uzman bilim adamlarının da kongreye oturma başkanı olarak katılmaları, yapılan tartışmalara daha geniş bir çerçeve içinden bakılmasını sağlamıştır. Kongrede sunulan bildiriler proje yürütücüleri Şeyda Ozil, Michael Hofmann ve proje araştırmacısı Yasemin Dayıoğlu - Yücel tarafından yayına hazırlanarak *Türkisch-deutsche Studien (2010)*. *Türkisch-Deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer: Kontroversen und Lernprozesse* adı altında Almanya'da yayımlanmıştır (Bkz. Ek 9). Bu kongre sonucunda çıkarılan bildiri kitabı proje çerçevesinde temellerinin atılması öngörülen yıllığın ilk sayısını oluşturmuştur.

- **3. Kongre: Neue Wendepunkte und Reflexionen im Deutsch-türkischen Kontext**

'Neue Wendepunkte und Reflexionen im Deutsch-türkischen Kontext' başlığıyla 13 - 14 Ekim 2011 tarihlerinde İstanbul Üniversitesi'nde İkinci Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Kongresi yapılmıştır (Kongre programı için bkz. Ek 4). Kongreye Almanya ve Türkiye'nin yanı sıra İspanya, Fransa ve ABD'nin çeşitli üniversitelerinde Türk - Alman ilişkileri üzerine

çalışmalar yapan, ikisi proje bursiyerimiz olmak üzere 18 lisansüstü öğrencisi bildiri sunmuştur.

Proje kapsamında gerçekleştirilen birinci lisansüstü öğrenci kongresinde olduğu gibi bu kongreye de ele alınan konularda sunum yapmak üzere uzman bilim insanları çağrılmıştır. Bu çerçevede İstanbul Üniversitesi'nden Prof. Dr. Nilüfer Kuruyazıcı Türkiye'den Almanya'ya işçi göçünün 50. yılı kapsamında göçmen edebiyatı üzerine yaptığı çalışmasını tanıtmıştır. Hamburg Üniversitesi'nden Prof. Dr. Ortrud Gutjahr ise Türk - Alman filmlerini tarihsel bir çerçevede içinden ayrıntılı bir biçimde incelediği çalışmasını sunmuştur.

Kongreye katılan proje bursiyerlerimizden yüksek lisans öğrencileri İrem Atasoy, Sami Türk ile yüksek lisans öğrencimiz Ömer Faruk Altıntaş proje yürütücüsü Şeyda Ozil ve araştırmacısı Canan Şenöz-Ayata'nın dilbilim derslerinde ele aldıkları metindilbilim ve söylem çözümlemesi çalışmaları temelinde, Türk ve Alman gazetelerinde oluşturulan Türkiye ve Almanya gerçekliklerini eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle inceledikleri çalışmalarını tanıtmışlardır. Ayrıca Türkiye ve Almanya'nın farklı üniversitelerinden, ABD, İspanya ve Fransa'dan kongreye katılan lisansüstü öğrencileri politika, dil, medya, edebiyat ve eğitim alanlarında bildiri sunmuşlardır.

TÜBİTAK'ın sağladığı destek ile İstanbul Üniversitesi'nde düzenlenen bu uluslararası kongreye hem diğer Türkiye üniversitelerinden hem de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'den lisans ve lisansüstü öğrencileri katılma olanağı elde etmiştir. Yine Paderborn'da gerçekleştirilen bir önceki kongrede olduğu gibi lisansüstü öğrencileri ele alınan konuların uzmanları ve benzer konularda çalışan diğer yüksek lisans ve doktora öğrencilerine, çalışmalarını sunma ve tartışma olanağı bulmuşlardır. Bunun ötesinde özellikle sunum yapan yüksek lisans ve doktora öğrencilerine bu kongre de, bir önceki kongrede olduğu gibi bilimsel bir ortamda Almanca olarak sunum yapma ve benzer alanlarda çalışmalar yapan gerek uzman kişiler gerekse diğer lisansüstü öğrenciler ile birlikte çalışma, yeni açılımlar elde etme açısından önemli deneyimler kazandırmıştır. Genç araştırmacılarımız bu kongrede de bizleri hem yaptıkları sunumlar hem de tartışmalara katılımlarıyla başarıyla temsil ettiler.

Burada ayrıca belirtmek istediğimiz bir başka nokta da, bu denli geniş çaplı bir uluslararası lisansüstü öğrenci kongresinin İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi çerçevesinde ilk kez düzenleniyor olmasıdır.

Sergiler

İstanbul'da yaptığımız yukarda sözü edilen iki kongrede kültürel etkinlik olarak Türk - Alman ilişkileri alanında iki sergi düzenlenmiştir.

• Nadir Eserlerle Türk Alman İlişkileri Sergisi

13-15 Ekim 2010 tarihleri arasında 'Türkisch - Deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer: Kontroversen und Lernprozesse' adlı bilimsel kongreye paralel olarak proje araştırmacısı Canan Şenöz-Ayata 'Nadir Eserlerle Türk Alman İlişkileri Sergisi'ni düzenlenmiştir. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kitaplığı'nda açılan bu serginin amacı, zengin bir kitap koleksiyonuna sahip olan İstanbul Üniversitesi'nin kitaplığında bulunan el yazmaları, eski harfli Türkçe ve başka dillerdeki nadir basmalar, tablolar ve fotoğraf albümleri vb. basılı malzemeden yararlanarak Türk - Alman ilişkilerinin geçmiş yüzyıllara nasıl uzandığını yansıtmaktı. Sergilenen eserler arasında Almancadan Osmanlıcaya çevrilmiş bir polisiye roman, seyahatnameler, Alman, Osmanlı ve Avrupa tarihi ile ilgili kitaplar ve renkli minyatürden oluşan el yazmalarını sayabiliriz. Kongre katılımcılarının ziyaretine açılan bu sergi için ayrıca bir de katalog hazırlanmış ve bu katalog kongre katılımcılarına CD şeklinde dağıtılmıştır (Sergi kataloğu için bkz. Ek 7).

• Binbir Kültürün Başkenti İstanbul ve Kentin Çokkültürlü Tercümanları Sergisi

13 - 14 Ekim 2011 tarihlerinde İstanbul Üniversitesi'nde gerçekleşen 'Neue Wendepunkte und Reflexionen im deutsch-türkischen Kontext' başlıklı ikinci uluslararası lisansüstü öğrencileri kongresine, 'Binbir Kültürün Başkenti İstanbul ve Kentin Çokkültürlü Tercümanları Sergisi' (Multiculturalism in the Ottoman Empire: The Main Actors of Pluralism: The Translators and Interpreters) adlı sergi eşlik etmiştir (Bkz. Ek 5). İstanbul Üniversitesi Almanca Çeviri Anabilim Dalı öğretim üyelerinden Prof. Dr. Sakine Eruz'un düzenlediği sergi Osmanlı imparatorluğu ile Batı arasında 16. yüzyıldan bu yana çeviri etkinliklerinin serüvenini anlatmaktadır. Bu anlamda sergi, bize Osmanlı devletindeki çeviri etkinliklerini ve çevirmenleri yakından tanıtmakta ve çokkültürlü bir devlet portresi sunmaktadır.

Toplantılar ve AR - GE Çalışmaları

Proje kapsamında düzenlenecek etkinlikleri ve çıkarılacak yayınları planlamak amacıyla İstanbul Üniversitesi proje ekibi ile Paderborn proje ekibi, çoğunlukla ortak düzenlenen

kongreler sırasında olmak üzere toplantılar yapmışlar ve AR - GE çalışmalarında bulunmuşlardır.

Her iki proje ekibi arasındaki ilk toplantı 2009 yılı Mayıs ayında proje ekiplerinin de katıldığı İzmir’de düzenlenen ‘XI. Uluslararası Türk Germanistleri Kongresi’ sonrasında yapılmıştır. Toplantıda genel olarak proje çalışmaları üzerinde durulmuş ve yapılacak ortak etkinlikler planlanmıştır. Bu toplantıda alınan karar gereği ikinci toplantı 7 - 8 Temmuz 2009’da İstanbul Üniversitesi’nde gerçekleşmiştir. Toplantıda öncelikle Paderborn’da düzenlenecek birinci lisansüstü kongrenin konusu ve içeriği görüşülmüştür. Ayrıca iki üniversitenin işbirliği ile açılması düşünülen ortak yüksek lisans öğretiminin planlanmasına başlanmıştır. Ardından 8 - 10 Aralık 2009’da Paderborn’daki Birinci Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Kongresi için Almanya’ya giden İstanbul Üniversitesi proje ekibi, Paderborn Üniversitesi proje ekibiyle çeşitli toplantılar yaparak, hem gerçekleşen öğrenci kongresinin sonuçlarını değerlendirmiş hem de Ekim 2010’da İstanbul’da yapılacak olan uluslararası kongrenin ana hatlarını saptamıştır.

İstanbul Üniversitesi’nde düzenlenen ‘Türkisch - Deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer: Kontroversen und Lernprozesse’ başlıklı uluslararası kongrede bildiri sunmak ya da bu kongreye dinleyici olarak katılmak için 13 - 15 Ekim 2010 tarihlerinde İstanbul’a gelen Paderborn proje ekibi ile yapılan çeşitli toplantılarda hem çalışmalar değerlendirilmiş hem de ortak yüksek lisans programı, web sayfası ve kongre bildirilerinin basılacağı yıllık görüşülmüştür. 2011 yılı Temmuz ayında proje yürütücüsü Şeyda Ozil ve proje araştırmacısı Canan Şenöz-Ayata, Yasemin Dayıoğlu – Yücel ile Hamburg Üniversitesi’nde bir araya gelerek İstanbul’daki lisansüstü öğrencileri kongresini planlamışlar, çıkarılacak ikinci yıllık için çalışmalara başlamışlardır.

Almanya’daki bu toplantılar sırasında proje ekibi özellikle AR - GE çalışmalarına ağırlık vermiştir. AR - GE çalışmalarında, yapılacak kongrelere, çıkarılacak yıllıklara ve sürdürülen bilimsel çalışmalara ilişkin gerekli güncel kaynaklara ulaşılarak araştırmalarda bulunulmuştur. Hamburg’da yürütülen AR - GE çalışmaları sırasında Hamburg Üniversitesi öğretim üyeleriyle de toplantılar düzenlenmiş ve bunların sonucunda Hamburg Üniversitesi Germanistik Bölümü ile Anabilim Dalımız arasında akademik işbirliğinin temelleri atılmıştır. Yapılacak bu yeni ortaklık için maddi destek sağlamak amacıyla Alman Akademik Değişim Kurumu DAAD’ye başvuruda bulunulmuştur. Bilimsel ortaklık başvurusu DAAD tarafından kabul edilmiş ve böylece 2012 yılının Ocak ayından bu yana Türk - Alman ilişkileri alanında

Hamburg Üniversitesi Kültürlerarası Germanistik Bölümü ile anabilim dalımız arasında yeni bir ortak çalışma başlatılmıştır.

2011 yılı Aralık ayında proje sonuçlarını görüşmek için proje yürütücüsü Şeyda Ozil Paderborn Üniversitesi'ne gitmiştir. Proje kapsamında yapılan bu görüşme sırasında Şeyda Ozil proje ortağımız Michael Hoffman ile birlikte "Das türkisch - deutsche Forschungsprojekt 'Turkish - German Relations and Cultural Transfer' der Universitäten Istanbul und Paderborn" başlığı altında projeyi tanıtan bir konuşma yapmıştır. Yine bu ziyaret sırasında 2012 yılında çıkarılacak yıllığın üçüncü sayısı için görüşmeler yapılmıştır.

Ortak Yüksek Lisans Programı

Yukarıda sözünü ettiğimiz toplantılarda, proje sonucunda Paderborn ve İstanbul Üniversitesi arasında açılması planlanan ortak yüksek lisans programı görüşülmüş ve burada çözülmesi gereken en önemli konunun, yüksek lisans programında devam edecek öğrencilerin eğitim giderlerinin nasıl karşılanacağı olmuştur. Diğer uluslararası ortak yüksek lisans örnekleri incelendiğinde böyle bir desteğin Alman Akademik Değişim Kurumu (DAAD) tarafından karşılandığı saptanmış ve bu müracatın da bir Alman Üniversitesi tarafından yapılması gerektiği öğrenilmiştir. Bu durumda bu girişim Paderborn üniversitesi tarafından yürütülecektir.

Lisansüstü Dersler ve Tezler

Proje yürütücüsü ve araştırmacıları tarafından verilen yüksek lisans derslerinde projenin çalışma alanlarına yönelik araştırmalar yapılmıştır. Derslerde ele üzerinde durulan konular lisansüstü öğrencilerini projenin araştırma alanlarına ilişkin konularda tez yapmaya yöneltmiştir. Proje çerçevesinde başlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinin bazıları devam etmektedir, bazılarıysa tamamlanmıştır (Bkz. Ek 8).

Yayımlar

Hem proje çalışmalarını sunmak hem de Türk – Alman ilişkileri alanında çalışan uzmanların araştırmalarını yayımlamak amacıyla projede çerçevesinde çok sayıda yayın yapılmıştır (Yayımlar için bkz. Ek 9).

• Yıllıklar

Daha önce de söz edildiği gibi 2010 ve 2011 yılında iki yıllık yayımlanmış, 2012 yılında yayımlanacak üçüncü yıllık hazırlanmaktadır. Şeyda Ozil, Michael Hofmann ve Yasemin

Dayıoğlu – Yücel tarafından editörlüğü yapılan yıllık proje bitiminden sonra da çıkarılmaya devam edecektir.

• **Dergi Dosya Bölümleri**

İstanbul Üniversitesi *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*'nin⁷ 2010 ve 2011 dosya sayıları proje çalışmalarına ayrılmıştır. Giriş yazısı ile birlikte 2010 yılı dosyası Yasemin Dayıoğlu – Yücel, 2011 yılı dosyası ise Şeyda Ozil tarafından yayına hazırlanmış, hem elektronik hem de basılı olarak okurlara sunulmuştur.

• **Bildiri ve makaleler**

Düzenlenen kongrelerde ve çeşitli diğer uluslararası sempozyum ve toplantılarda sunulan bildiriler makale haline getirilmiş ve indekslerce taranan bildiri kitaplarında yayımlanmış ya da basım aşamasındadır. Proje çerçevesinde hazırlanan makalelerin de aynı şekilde bazıları çeşitli indekslere alınmış yayın organlarda yayımlanmış, bazılarıysa yayımlanmak üzere kabul edilmişlerdir.

⁷ *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi* yılda iki kez yayımlanan hakemli bir dergidir ve ASOS indeksi tarafında taranmaktadır.

Gereç ve Yöntem

Projemizde araştırmalar edebiyat, dil ve medya alanlarında yoğunlaştığından bu çalışmalarda yapılacak incelemeler için farklı yöntem ve gereçler kullanılmıştır. Yapılacak incelemelerde yararlanılacak kuram ve yöntemler çoğunlukla lisansüstü derslerde öğrencilerle ve proje toplantılarında proje ekibiyle tartışılmış, en uygun inceleme yöntemleri saptanarak araştırmalar yürütölmüştür.

Kuramsal Çalışmalar

Kuramsal çalışmalar çerçevesinde çok költürlölük ve költürarasılık ile edebiyat eğitim ve öğretimi kuram ve yöntemlerini belirlemek amacıyla Christoph Barmeyer, Petia Genkova ve Jörg Scheffer'in yayına hazırladıkları *Interkulturelle Kommunikation und Kulturwissenschaft*,⁸ Lothar Bredella'nın *Literarisches und interkulturelles Verstehen* başlıklı kitabı, Carmine Chiellino'nun hazırladığı *Interkulturelle Literatur in Deutschland. Ein Handbuch* adlı el kitabı, Christian Dawidowski ve Peter Wrobel,'in çıkardıkları *Interkultureller Literaturunterricht. Konzepte – Modelle – Perspektiven* adlı çalışma, Michael Hofmann'ın, *Interkulturelle Literaturwissenschaft. Eine Einführung*, Hans-Jürgen Lüsebrink'in *Interkulturelle Kommunikation*, Irmgard Honnef-Becker'in *Dialoge zwischen den Kulturen. Interkulturelle Literatur und ihre Didaktik* ve Heidi Rösch'ün *Jim Knopf ist (nicht) schwarz- Anti-/Rassismus in der Kinder- und Jugendliteratur* başlıklı kitaplarından yararlanılmıştır.

Belirlenen kuram ve yöntemlerle incelenen ve eğitimde kullanılacak örneğlerin alındığı kitaplar şunlardır: Emine Sevgi Özdamar, *Das Leben ist eine Karawanserei hat zwei Türen aus einem kam ich rein aus der anderen ging ich raus*; Selim Özdoğan, *Die Tochter des Schmieds*; Feridun Zaimoğlu, *Leyla*, Dilek Zaptçioğlu, *Der Mond isst die Sterne auf*.

Edebiyat Çalışmaları

Araştırma alanları göçmen edebiyatı ve imgebilim çalışmaları alanında yoğunlaşan edebiyat incelemeleri için kullanılan kuram ve yöntemleri ortaya çıkarabilmek için Norbert Mecklenburg'un *Das Mädchen aus der Fremde. Germanistik als interkulturelle*

⁸ Bu bölümde adı verilen kitapların listesi için bkz. Gereç ve Yöntem Bölümü Kaynakçası

Literaturwissenschaft, Manfred Fischer'in *Nationale Images als Gegenstand Vergleichender Literaturgeschichte Untersuchungen zur Entstehung komparatistischer Imagologie*, Nedret Kuran-Burçoğlu'nun *Die Wandlung des Türkenbildes in Europa*, Peter V. Zima'nın *Komparatistik* adlı çalışmalarından, *Literarische Imagologie - Formen und Funktionen nationaler Stereotype in der Literatur* başlıklı derlemeler ve Alois Wierlacher ile Andreas Bogner'in yayına hazırladıkları *Handbuch Interkulturelle Germanistik*, Lutz Dannenberg ile Friedrich Vollhardt'ın çıkardıkları *Wie international ist die Literaturwissenschaft* başlıklı kitaplardan yararlanılmıştır.

Yapılan göçmen edebiyatı incelemelerinde araştırma malzemesi olarak Almanya'da yaşayan ve Almanca yazan Türkiye kökenli yazarlar üzerinde durulmuş ve bunun için günümüz yazarlarından Yade Kara'nın *Selam Berlin* ve *Cafe Cyprus* adlı 2 kitabı ile Feridun Zaimoglu'nun *Kanak Sprak, Abschaum, Koppstoff*; Emine Sevgi Özdamar'ın *Die Brücke vom Goldenen Horn, Das Leben ist eine Karawanserei hat zwei Türen aus einem kam ich rein aus der anderen ging ich raus, Seltsame Sterne starren zur Erde*, Zafer Şenocak'ın *War Hitler Araber, Alman Terbiyesi* başlıklı romanları ayrıntılı olarak incelenmiştir. 1930'lu yıllardaki Türk ve Alman kültür farklılıklarının dile getirildiği Sabahattin Ali'nin Almanca'ya çevrilmiş olan *Kürk Mantolu Madonna (Die Madonna im Pelzmantel)* adlı kitabı bu alanda araştırılan başka bir eser olmuştur.

Dil Çalışmaları

Proje çerçevesinde açılan lisansüstü derslerde metindilbilim alanında John M. Swales'in *Genre Analysis*, Kirsten Adamzik'in *Textlinguistik Eine einführende Darstellung*, Klaus Brinker'in *Linguistische Textanalyse, Eine Einführung in Grundbegriffe und Methoden* ve Sabine Hackl-Rößler'in *Textstruktur und Textdesign*, Peter Auer ve Harald Baßler'in *Reden und Schreiben in der Wissenschaft*, Lauer Busch ve Andrea Ines'in *Fachtexte im Kontrast: eine linguistische Analyse zu den Kommunikationsbereichen Medizin und Linguistik*, Fred Dervin ve Eija Suomela-Salmi'nin *Cross-linguistic and cross-cultural perspectives on academic discourse* ve Eva Cassandra Trumpp'un *Fachtextsorten kontrastiv: Englisch-Deutsch-Französisch* adlı kitapları derslerde ve proje ekibiyle yapılan çalışmalarda incelenerek bu alanda yapılacak araştırma ve çalışmaların kuram ve yöntemsel çerçevesi çizilmiş ve araştırma konuları belirlenmiştir.

Metindilbilim çalışmaları için malzeme olarak ele alınan metin türlerini araştırabilmek için Türkiye ve Almanya'dan inceleme için belli sayılarda düğün davetiyeleri, ölüm ilanları, bilimsel metinler, bilimsel dergilerdeki makale özetleri ve gazete haberleri toplanmıştır.

Dilbilim çalışmaları çerçevesinde eleştirel söylem çözümlemeleri kullanılacak yöntemleri belirleyebilmek amacıyla, yüksek lisans ve doktora derslerinde Reiner Keller'in *Diskursforschung*, Siegfried Jäger'in *Kritische Diskursanalyse. Eine Einführung* ve *Lexikon Kritische Diskursanalyse. Eine Werkzeugkiste*, Dirk Halm ve Siegfried Jäger'in *Mediale Barrieren Rassismus als Integrationshindernis*, Achim Landwehr'in *Historische Diskursanalyse* ve *Diskursiver Wandel*, Norman Fairclough'un *Analyzing Discourse: Textual Analysis for Social Research*, *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language (Language in Social Life)*, *Language and Globalization*, *Discourse in Late Modernity* ile Teun van Dijk'in *Racism And Discourse in Spain And Latin America (Discourse Approaches to Politics, Society, and Culture)*, *News As Discourse*, *Discourse and Context: A Sociocognitive Approach* başlıklı kitapları ile Norman Fairclough, Teun van Dijk, Lütfiye Oktar, Emine Yarar, Nalan Büyükkantarcıoğlu, Semiramis Yağcı ve Lütfiye Oktar'ın bu konudaki makaleleri ve uygulama örnekleri incelenmiştir. Yapılan tartışmalar sonucunda araştırmalarda kullanılacak yöntemler saptanmıştır. Araştırma malzemesini oluşturan gazete haberleri proje çerçevesinde yapılan 'Basın Taraması Arşivi'nden elde edilmiştir.

Proje kapsamında çevrimiçi basın taramasına 01. 04. 2009'da başlanmış ve 31. 12. 2010 tarihinde son verilmiştir. Belirtilen tarih aralığında Türkiye'den *Bugün*, *Cumhuriyet*, *Habertürk*, *Hürriyet*, *Milliyet*, *Radikal*, *Sabah*, *Star*, *Taraf*, *Yeni Şafak* ve *Zaman* gazetelerinden 3101, Almanya'dan ise *Aachener Zeitung*, *Abendzeitung*, *Allgemeine Zeitung*, *Ärzte Zeitung*, *Augsburger Allgemeine*, *Berliner Morgenpost*, *Berliner Zeitung*, *Bild*, *Der Tagesspiegel*, *Die Tageszeitung*, *Die Welt*, *Delmenhorster Kreisblatt*, *Donaukurier*, *Berlinger Zeitung*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *Financial Times Deutschland*, *Hamburger Abendblatt*, *Handelsblatt*, *Hannoversche Allgemeine Zeitung*, *Junge Welt*, *Kassel Zeitung*, *Merkrur Online*, *Mitteldeutsche Zeitung*, *Neues Deutschland*, *Neueres Zeitung Spiegel Online*, *Reuters Deutschland*, *Süddeutsche Zeitung*, *Stuttgarter Nachrichten*, *Wallstreet Online*, *Westdeutsche Zeitung* ve *Wormser Zeitung* gazetelerinden 3012 haber metni taranarak basın arşivi oluşturulmuştur.

Medya Çalışmaları

Medya konusunda yapılan ön çalışmalarda medya incelemelerinde görsel medya alanında Türkiye’de çevrilen Türk - Alman konulu filmlerinin ele alınması kararlaştırılmıştır. Önce kullanılacak kuram ve yöntem Werner Faulstich’in *Grundkurs Filmanalyse*, Matthias Hurst’un *Erzählsituationen in Literatur und Film*, Ersel Kayaoğlu’nun *Edebiyat Biliminde Yeni Bir Yaklaşım*, *Medyalararasılık*, Deniz Göktürk’ün *Migration und Kino - Interkulturelle Literatur in Deutschland. Ein Handbuch* adlı kitapları ile Ortrud Gutjahr’ın “Migration in die Ungleichzeitigkeit. Fatih Akins Gegen die Wand und die Wende in deutsch-türkischen Film” başlıklı makalesi incelenmiş ve yararlanılacak yöntemler belirlenmiştir. Araştırma malzemesi olarak Türk - Alman ortak etkileşim alanlarının bulunduğu 1960’lı yıllardan bu yana çevrilen Türk filmleri seçilmiştir.

Tarihsel ve Sosyolojik Çalışmalar

Projede araştırılmak üzere seçilen edebiyat, dil medya alanlarında yapılan çalışmaları daha geniş bir çerçeveye içine oturtabilmek için tarih, sosyoloji, politika alanlarında göç ve göçün etkilerini ele alan incelemeler yapılmıştır. Belirlenen bu ve benzeri konulardaki çalışmalar, proje ekipleri ve düzenlenen kongrelere davetli olarak çağrılan ya da çıkardığımız yıllık vb. yayınlara katkıda bulunan uzman araştırmacılar tarafından kendi belirledikleri çeşitli yöntemler ile yapılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Bir önceki bölümde kuram ve yöntemlerini belirlediğimiz ve araştırma malzemesini verdiğimiz çalışmamızda ortaya çıkan bulguları sergileyeceğimiz bu bölümde yine yukarıdaki sırayı izleyerek inceleme alanlarımızı alt bölümler halinde sunacağız. Yapılan incelemelerdeki bulguları ele alırken proje kapsamında sunulan bildiriye, yapılan tez ve yayınlara göndermede bulunacağız.

Kuramsal Çalışmalar Alanındaki Bulgular ve Tartışma

Kuramsal çalışmalar alanındaki araştırmalarda amaç, edebiyat ve kültürlerarası alanda geçerli olan kuram ve yöntemleri birlikte ele alarak her iki disiplinin birbirlerine hangi açılardan katkı sağlayabileceğini araştırmaktır. Bu amaçla özellikle edebiyatta Türk - Alman kültürü çerçevesinde kültürlerarası ortamlarda ortaya çıkan çatışma örnekleri belirlenmiş ve bu metinler dil ve biçim açılarından ayrıntılı olarak incelenerek özellikle eserlerdeki anlatım teknikleri üzerinde durulmuştur. Aynı zamanda kültürlerarası kuram ve yöntemlere göre de incelenen eserlerde farklı kültürlerin nasıl yansıtıldığına bakılmış, bunların ne denli karmaşık ya da düz anlatımlarla ifade edildiği saptanmıştır.

Bunun yanı sıra kültürlerarasındaki çatışma ortamlardaki sorunları ortaya çıkarmayı ve mümkün olduğunca gidermeyi amaçlayan iletişim kuramları da ele alınmış, bunlar arasında farkındalık yaratma, iletişimde perspektif değiştirme vb. gibi iletişim açısından önemli olan yönler üzerinde durulmuştur. Çünkü gerek edebiyat gerekse film, tiyatro gibi sanat eserleri farklı bir tarz olarak anlatımlarında kültürlerarası iletişim kuramlarından yararlanmaktadırlar. Aynı şekilde bilimsel metinler ve gazete haberleri de kültürlerarası anlaşmayı olanaklı kılmak amacıyla bu kuramları kullanmaktadırlar. Bu nedenle bir metnin ya da başka bir sanat eserinin ana konusu kültür çalışmaları olmasa da, anlatım tarzı olarak kültürlerarası iletişim kuramlarından yararlanabilir ve bunlar kültürlerarası kuram ve yöntemlerle incelendiğinde farklı yorumlar ortaya çıkabilir.

Edebiyat ve kültürlerarasılık kuramları konularını ele almak üzere proje çerçevesinde 6 Kasım 2009'da İstanbul Üniversitesi'nden Yasemin Dayıoğlu-Yücel ve Marmara Üniversitesi'nden Yard. Doç. Dr. Müzeyyen Ege İstanbul Alman Kültür Merkezi'nde bir çalıştay düzenlemislerdir. Çalıştayda Almanca yazan, göçmen kökenli Türk yazarların eserleri

yukarıda sergilendiği gibi edebiyat ve kültürlerarası kuram ve yöntemlerin ışığında incelenmiş ve bu iki farklı disipline ait kuramlarla çalışmanın yararları ortaya konmuştur.

Projenin kuramsal çalışmalar kapsamındaki bundan sonraki amacı, belirlenen inceleme yöntemlerinin öğrencilere nasıl aktarılabilmesine ilişkin eğitim yöntemlerini saptamaktır. Eğitim ve öğretim kuramları temelinde yapılan çalışma ve tartışmalar sonucunda belirlenecek öğretim yöntemlerinin derslerde kullanılmasıyla öğrenciler de edebiyat eserlerinde kullanılan anlatım tekniklerini görebileceklerdir. Böylece seçilen edebiyat metinlerinde önce kültürlerarası ortamlarda özellikle Türk-Alman kültürü çerçevesinde çatışma örneklerini ve bunların nedenlerini ortaya çıkarmak ve bunun ardından çatışma konularının ortaöğretim edebiyat derslerinde nasıl kullanılabileceğine yönelik örnekler oluşturmak amaçlanmıştır.

Belirlenen amaçları gerçekleştirebilmek için Yasemin Dayıoğlu Yücel ve Inga Pohlmeier yaptıkları araştırmada, seçtikleri edebiyat eserlerinde çatışma alanlarının çoğunlukla entegrasyon, izolasyon, kimlik ve göç sorunsalı, kuşak çatışmaları, ırkçılık konularında yoğunlaştığını saptamışlardır. Bu sorunlu alanlar arasından belirlenen bölümlerin eğitimde kullanılabilmesi için örnekler üzerinden öneriler geliştirmişlerdir. (DAYIOĞLU - YÜCEL / POHLMEIER, 2010). Yazarlar bu yöntemlerin eğitimde kullanılmasıyla toplumun belli kesimleri tarafından üretilen basmakalıp düşüncelerin kırılabileceğini ve öğrencilerin çok kültürlü bakış açıları edinmelerine katkı sağlanabileceğini ileri sürmüşlerdir.

Yasemin Dayıoğlu-Yücel başka bir çalışmasında, ilk bakışta kültürlerarasılık ile ilgili değilmiş gibi görünen bir metnin de, kültürlerarasındaki farkındalıkları arttırmak amacıyla kullanılabileceğini göstermek için Marry Shelley'nin tanınmış Frankenstein romanını ele almıştır. Dayıoğlu - Yücel'e göre, Frankenstein'in oluşturduğu figürün neden insanlara düşman olduğunun anlatıldığı romanında asıl aktarılmak istenen kültür farklılaşmasıdır. Romanda Safiye adında bir Türk / Osmanlı kızı örneğinde kültür uyumsuzlukları ortaya konmaya çalışılır (DAYIOĞLU - YÜCEL, 2010b).

Dayıoğlu – Yücel bir başka araştırmasında, Almanya'da yaşayan Suriyeli yazar Rafik Schami'nin 11 Eylül'den sonra yazdığı günlükte, genel olarak Almanlarla Almanya'da yaşayan yabancılar arasında yaşanan kültürlerarası sorunları işleğini söyler ve yazarın bu sorunları daha geniş anlamda Batı ve Doğu arasındaki çatışmaya bağladığını vurgular. Ayrıca Dayıoğlu – Yücel'in dikkat dikkat çektiği bir olgu da, Schami'nin kültürlerarası çatışma

konularını ele alırken her zaman yaptığı gibi masalsi bir usul yerine anlatım aracı olarak günlük türünü seçmiş olmasıdır (DAYIOĞLU - YÜCEL, 2010a).⁹

Kültürlerarası eğitim ve öğretim çerçevesinde eğitimbilim uzmanı Prof. Dr. Christian Dawisowski ve Matthias Jakubanis projemize katkıda bulunmak için hazırladıkları makalelerinde kültürlerarası öğrenme kuramlarının Almanca Edebiyat derslerinde nasıl kullanılabileceğini araştırmış ve Türkiye ya da başka ülkelerden gelen farklı kültürlerde yetişmiş yazarların eserlerinin Almanya'daki edebiyat derslerinde ele alınması konusunu ayrıntılı olarak tartışmışlardır. Derslerde farklı kültürlerle ait edebiyet eserleriyle çalışmanın kültürlerarası çatışmaların önüne geçebilmek açısından yararlı olacağını belirtmişlerdir (DAWIDOWSKI / JAKUBANIS, 2010).

Kültürlerarasılık konusunda deneyimli bir eğitmen olan Dr. Elke Bosse ise, değişik ülkelere eğitim için giden üniversite öğrencilerinin farklı eğitim ortamlarına nasıl hazırlanabileceklerini ve özellikle Alman üniversitelerinin yabancı öğrencilere karşı nasıl daha anlayışlı davranabileceğini gösteren bir örnek proje sunmuştur (BOSSE, 2010). Prof. Dr. Ernst Struck Alman üniversite eğitim sistemi içinde kültürlerarası bir örnek programdan söz etmiş (STRUCK, 2010), Prof. Dr. Tülin Polat ile Nilüfer Tapan da Türkiye'deki kültürlerarası eğitim anlayışını ele almışlar ve bunun nasıl olması gerektiğine ilişkin öneriler getirmişlerdir (POLAT / TAPAN, 2010).

Edebiyat Alanında Bulgular ve Tartışma

Edebiyat alanındaki çalışmaların amacı, Türk - Alman edebiyatı çerçevesinde karşılıklı kültürel etkileşim ve iletişim açısından önem taşıyan edebiyat metinlerini incelemek ve bu metinleri kültürlerarası pratikler açısından değerlendirmek olarak belirlenmişti. Bunun için proje çalışmaları her iki kültürden de beslenen kültürlerarası edebiyat (göçmen edebiyatı / Türk - Alman edebiyatı) konularında ve çoğunlukla karşılaştırmalı araştırmalar üzerinden yürütülmüştür. Göçmen edebiyatı ile birlikte imge çalışmalarının da bu bağlamda önemli ipuçları sunacağı düşüncesinden hareketle proje çerçevesinde imgebilim araştırmalarına da yer verilmiştir. Edebiyat metinlerinin her iki dile çevrilmesi sırasında ortaya çıkan kültürel farklılıklar konusunda da çalışmalar yapılmıştır.

⁹ Bu bildiri SSCI (Social Science Citation Index) tarafından taranan kongre kitabında yayım aşamasındadır.

- **Göçmen Edebiyatı**

Göçmen edebiyatı araştırmalarında, Almanca yazan Türkiye kökenli yazarlar arasından Emine Sevgi Özdamar, Feridun Zaimoğlu ve Yade Kara'nın eserleri seçilmiş ve incelenmiştir. Proje araştırmacısı Mahmut Karakuş ve proje bursiyeri Alper Keleş, Yade Kara'nın eserlerini ele aldıkları çalışmalarında kimlik ve aidiyet sorunu üzerinde durmuşlar ve yazarın çokkültürlü hayat hikayelerini eserlerine nasıl yansıttığını ortaya çıkarmışlardır (KARAKUŞ, 2010a¹⁰; KELEŞ, 2009, 2012). Ayrıca Karakuş yine bu kapsamda hazırladığı makalesinde Zaimoğlu'nun eserlerini araştırarak bunların Türkiye'deki alımlanmasına ilişkin geniş bir panorama çizmiştir (KARAKUŞ, 2010b).

Proje bursiyeri Lale Dayıoğlu, Emine Sevgi Özdamar üzerine yaptığı araştırmalarda yazarın eserlerinde büyük kent algısı, göçmen kimliğinin melez varoluş alanları ve iki kültürün diyalogu üzerinde durmuş ve buradaki sorunlu alanlara işaret etmiştir. (DAYIOĞLU, 2009, 2010). Emine Sevgi Özdamar'a ilişkin bir başka inceleme de araştırmacı Elisabeth Güde'ye aittir. Güde çalışmasında Özdamar'ın eserlerinde kullandığı Türkçe - Almanca karışımı dili ele alarak bunun işlev ve önemine değinmektedir. Söz konusu inceleme, anabilim dalı yayın organımız *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi* adlı 26. sayısının dosya bölümünde basılmıştır (GÜDE, 2011). Giriş yazısıyla birlikte Şeyda Ozil tarafından yayına hazırlanan (OZİL, 2011) bu dosya bölümünde yer alan başka bir yazı da, Theresa Specht'in 'göç sonrası edebiyat' olarak adlandırdığı ikinci ve üçüncü kuşak göçmen yazarların komedi türü yapıtları üzerine yaptığı çalışmadır. Yazara göre, Türk ve Alman kültürlerinin farklı yönleri özellikle komedi üzerinden daha belirgin bir şekilde su yüzüne çıkmaktadır (SPECHT, 2011).

Proje çerçevesinde yayınladığımız yıllıklar ve dergi bölümlerinde göçmen edebiyatına ilişkin geniş bir panorama çizmeyi de amaçladık. Prof. Dr. Kuruyazıcı, bu doğrultuda hazırladığı araştırmasında Aras Ören, Yüksel Pazarkaya, Emine Sevgi Özdamar, Zehra Çırak gibi öncü ve Selim Özdoğan, Yade Kara gibi genç kuşak yazarlardan örneklerle 'yabancılık', 'gurbet', 'memleket' gibi konularda yazılan eserlerin son 50 yıllık bir panoramasını sunmaktadır (KURUYAZICI, 2011). Yüksel Pazarkaya'nın "Az Zamanda Çok İşler Başardık" adlı yazısı göç olgusuna tarihsel bir çerçeve içinden bakan bir başka incelemedir (PAZARKAYA, 2011). Pazarkaya yazısında kendi şiir ve anlatılarından örnekler kullanarak Almanya'da yaşayan Türkler açısından son 50 yılın sosyal ve kültürel bir izleğini verir. Yazara göre Almanya'daki

¹⁰ Bu bildiri SSCI (Social Science Citation Index) tarafından taranan kongre kitabında yayım aşamasındadır.

Türkler halen çeşitli zorluklarla karşılaşılıyor olsalar da, 1961’de işçi olarak Almanya’ya giden göçmenler bugün artık biliminsanı, öğrenci, mühendis, öğretmen gibi farklı meslek dallarında başarılı bir biçimde çalışmaktadırlar. Buna ek olarak Pazarkaya, 1960’lı yılların sorunları ile bugünün sorunlarının birbirinden çok farklı olduğunu da altını çizmiştir.

Bunun ötesinde Türk - Alman göçmen yazını alanında Amerika ve İngiltere’de yapılan incelemelere de yer verilmiştir. Bu amaçla *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*’nin 2010 yılı 2. sayısı sözü edilen konuya ayrılmış ve proje araştırmacılarından Yasemin Dayıoğlu - Yücel tarafından hazırlanmıştır. Burada da kültürlerarasılık kuramları eşliğinde Cornell, Ohio State, Arizona, Edinburgh, Evansville, Michigan vb. dünyaca ünlü üniversitelerin Alman Edebiyatı ve Karşılaştırmalı Edebiyat gibi bölümlerinden alanında tanınmış uzman biliminsanları göçmen edebiyatı eserlerini tartışmıştır. Dosyada yer alan yazılar göçmen edebiyatını yalnızca çeşitli açılardan incelemekle kalmamış aynı zamanda tarihsel ve kültürel arkaplana da ışık tutmuştur (DAYIOĞLU - YÜCEL, 2010c). Böylece proje kapsamında göçmen yazını alanında yapılan araştırmalar uluslararası bir düzleme taşınmıştır.

- **İmge Araştırmaları**

Proje çerçevesinde imge araştırmalarına da yer verilmiştir, çünkü imgebilim incelemeleri ülkelerin kültürel, sosyal, dilsel ve estetik kodlarını anlamada, çözümlemede ve sorunlu alanlara işaret etmede giderek artan bir öneme sahiptir. Bu amaçla proje araştırmacısı Mahmut Karakuş hem lisansüstü derslerinde hem de proje bursiyerleriyle yaptığı çalışmalarda edebiyatta imgebilim konusuna ağırlık vermiştir. Bu doğrultuda Karakuş, “Bildungsmigration nach Deutschland und ihre Auswirkungen auf die Literatur: Sabahattin Alis Roman Die Madonna im Pelzmantel” adlı makalesinde Türk Edebiyatının önemli temsilcilerinden Sabahattin Ali’nin “Kürk Mantolu Madonna” adlı anlatısını incelemiştir (KARAKUŞ, 2010c) ve imgebilim kuramları temelinde iki ülke arasındaki ailevi, toplumsal, mekansal vb. farklılıkları ve çatışma alanlarını ortaya çıkarmıştır.

İmgebilim çerçevesinde yorumlayabileceğimiz bir başka algı çalışması da proje ortağımız Paderborn ekibi araştırmacılarından Dr. Karin Yeşilada’ya aittir. Yeşilada incelemesinde, günümüz (2000’li yıllar) Alman romanlarında Müslüman (dolayısıyla Türk) imgesi üzerinde durmuştur (YEŞİLADA, 2010). Bu çalışmaların gösterdiği gibi, 1930’lu yıllarda eğitim almak için Almanya’ya giden Türk öğrencisi imgesi, 2000’li yıllarda dünyanın değişen dengeleri üzerinden yeniden Müslüman kimliğine, terör ve radikal İslam algısına dönüşmektedir.

20. yüzyılda ve 21. yüzyılın başında yazılmış eserlerdeki Türk ve Alman imgelerini ele alan yukarıda sözünü ettiğimiz çalışmalar “Türkisch - Deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer: Kontroversen und Lernprozesse” başlıklı kongrede sunulmuştur ve çıkardığımız birinci yılda (Bkz. Kongreler) yayımlanmıştır. Aynı kapsamda yapılan diğer imgebilim araştırmaları daha önceki yüzyıllara yönelik olmuştur. Nina Berman (2010) Osmanlı İmparatorluğu döneminin tarihsel dinamiklerine değinerek geniş bir çerçevede içinde 17. ve 18. yüzyılda yazılan edebiyat eserlerinde Türk imgesi üstünde durmuştur. Bu dönemlerde farklı görünüşler arz eden Türk imgesi, yazara göre 20. yüzyıl Alman romanında çok az kullanılmıştır. 20. yüzyılın özellikle ikinci yarısında yazılan eserlerde rastlanan Türk karakterlerin ortak özelliği Almanya’ya göç etmiş suskun kişiler olmalarıdır (BERMAN, 2010). Bu tiplere dışında 20. yüzyıl Alman romanında göçmen Türk karakteri hemen hemen hiç yoktur. 20. yüzyılın ikinci yarısında Türk göçmenlerin Almanya’nın toplumsal yaşamında önemli bir rol oynadığı düşünüldüğünde Alman Edebiyatına bu olgunun pek yansımamış olması da Berman’ın yaptığı saptamalar arasındadır.

Bu konuda Marmara Üniversite’sinden Doç. Dr. Leyla Coşan ise 17. yüzyıldaki haber bildirme niteliği taşıyan el ilanlarını incemiş ve buradaki Türk imgesini araştırmıştır. Birkaç satırlık bilgilendirmeler ve çizimler içeren bu el ilanlarında genellikle ‘Osmanlı, Türk’ ve ‘Doğu, İslam’ çerçevesinde Türk imgesine rastlanmakta ve Türkler dönemin politik ilişkileri bağlamında çeşitli mitolojik karakterler (Medusa) aracılığıyla düşmanlığı çağrıştıracak şekilde kanlı, güçlü, hayvan motiflerine benzeyen olumsuz ve korkulan figürler olarak karşımıza çıkmaktadır (COŞAN, 2010).

- **Edebiyat Çevirisi**

“Türkisch - Deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer: Kontroversen und Lernprozesse” başlıklı kongrenin bir oturumu da edebiyat çevirisine ayrıldı. Çünkü iki ülke arasında kültürel etkileşim açısından edebiyat eserlerinin çevirisi önemli bir rol oynamaktadır. Osmanlı döneminden başlayarak Almancadan Türkçeye çok sayıda eser çevrilmiştir. Buna karşılık Türkçeden Almancaya yapılan çevirilerin sayısı çok azdır, ancak özellikle son yıllarda bu sayının hızla arttığı görülmektedir. Sözünü ettiğimiz kongrede (ve birinci yılda yayımlanan çalışmasında) Prof. Dr. Erika Glassen yönettiği Türkçe - Almanca çeviri projesi kapsamında Türkçeden Almancaya çevrilen kitapların geniş bir panoramasını çizmiştir (GLASSEN, 2010).

Adı geçen kongreye, akademisyenliklerinin yanı sıra yaptıkları çevirilerle ülkemizin tanınmış çevirmenleri arasında yer alan Prof. Dr. Kasım Eğit ve Prof. Dr. Yadigar Eğit de davet edilmiştir. Bu araştırmacılar sundukları bildiride çevirinin birebir sözlük anlamı aktarma işlemi olmadığını, aksine bir tür kültürel aktarım ve kültürlerarası diyalog olduğunu belirtmişlerdir. Ülkelerin kültürlerini yansıtan kavram ve deyişlerin diğer ülkelerin kültürlerinde farklı olmaları nedeniyle edebiyat çevirisindeki güçlükleri ele almış ve buradan yola çıkarak kültürel farklılıkları vurgulamışlardır (EĞİT / EĞİT, 2010).

Dil Çalışmaları Alanındaki Bulgular ve Tartışma

Proje kapsamında yapılması öngörülen dilbilim alanındaki araştırmaların başlıca amacı dil çalışmaları üzerinden Türk - Alman kültürleri arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri belirlemektir. Bununla birlikte Almanya’da yaşayan Türkiye kökenli ve Türkiye’de yaşayan Alman kökenli vatandaşların dil kullanımlarındaki özellikleri incelemek de projenin amaçları arasında yer almıştır. Bunun için inceleme alanı olarak sözlü ve yazılı dil kullanımının somut nesnelere olan metinler ve söylemler seçilmiştir. Böylece bir taraftan çeşitli metin türleri aracılığıyla iki toplum arasındaki kültürel ortaklık ve farklılıklar ortaya çıkarılmış, diğer taraftan da farklı metinler üretme ve alımlama süreçlerinde ortaya çıkabilecek olası anlaşmazlıklar ve/veya yanlış anlamaların neler olduğu üzerinde durulmuştur. Söylem çalışmalarıyla da son dönemlerde basılı medyada Almanya ve Türkiye’nin karşılıklı olarak nasıl yansıtıldığı ortaya çıkarılmıştır. Söz konusu medyanın nasıl bir Türkiye ve Almanya gerçeği kurguladığı üzerinde durulmuştur.

• Metindilbilim Kapsamında Metin Türü İncelemeleri

Bu raporun Yöntem ve Gereç Bölümü’nde dil çalışmalarına yönelik kuram ve yöntemlerle yine aynı bölümde verilen inceleme malzemesi üzerinde araştırmalar yapılmıştır. Metindilbilim kapsamında metin türlerine yönelik olarak yapılan Türkçe ve Almanca karşılaştırmalı çalışmalarla öncelikle, söz konusu türlerin yapısal özellikleri ortaya çıkarılmış, ardından her iki dil arasındaki benzerlik ve farklılıklar saptanmış ve bunların dilsel, tarihsel, sosyolojik ve kültürel dinamiklerle ilişkisi betimlenmiştir. Aşağıda ayrıntıları bulunan metin türü incelemeleri, proje yürütücüsü Şeyda Ozil ve proje araştırmacılarından Canan Şenöz-Ayata ile birlikte anabilim dalımızın lisansüstü öğrencileri ve proje bursiyerleri gerçekleştirmiştir.

Dilbilim kapsamında incelenen metin türü çalışmalarında öne çıkan bulgular şöyledir:

Özetler

Türkiye ve Almanya’da yayımlanan Alman Dili ve Edebiyatı dergilerinde yayımlanan edebiyat konulu bilimsel makalelerin özetlerinin (abstract) incelemesiyle elde edilen ilk bulgu, söz konusu özetlerin diğer bilimsel disiplinlerdeki makale özetlerinden farklı ve belli bir şemaya göre düzenlenmemiş olduğudur. Her iki dildeki bilimsel makalelerin özetlerindeki bu benzerliğin yanı sıra, farklı olarak Almanların metinlerdeki özetlerde daha çok kurama yönelik, Türk bilimcilerin özetlerindeyse içeriğe ilişkin bilgilerin yer aldığı saptanmıştır. Almanyadaki edebiyat dergilerinde Almanca ve İngilizce olarak yayınlanan makale özetlerinde, Alman bilimcilerin metinlerini Almanca yazarken Alman bilim geleneğine, İngilizcede ise Anglosakson bilimsel söylemine uygun olarak ürettikleri belirlenmiştir. Buna karşın Türkiye'deki *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*'ndeki makale özetlerinin, İngilizce yazılmalarına rağmen biçimsel açıdan daha çok Türkçe ve Almanca'nın bilimsel söylemden etkilendikleri ve Anglosakson geleneğine daha uzak oldukları elde edilen bir diğer bulgudur. Proje araştırmacısı Canan Şenöz-Ayata tarafından yapılan bu inceleme önce uluslararası bir kongrede sunulmuş,¹¹ incelemenin genişletilmiş bir biçimi uluslararası çevrimiçi bir dilbilim dergisinde yayımlanmıştır (ŞENÖZ - AYATA, 2010a, 2012).¹²

Haber Metinleri

Almanya Başbakanı Merkel'in Mart 2010'daki Türkiye ziyareti sırasında Almanya'daki Türk okulları hakkındaki gazete haberlerinin irdelendiği araştırmada, aynı konudaki bir haberin Alman ve Türk gazetelerinde hangi söylemler çerçevesinde ve hangi perspektiften verildiği üzerinde durulmuştur. Türkiye gazetelerindeki haber metinlerinde Başbakan Erdoğan ön plandayken, Almanya gazetelerindeki haberlerin öznesi Almanya Başbakanı Merkel'dir. Bu bulguya bağlı olarak her iki kültürün okur profili ve gazetelerin politik eğilimlerinin haber metinlerinin oluşmasında etkili olduğu, dolayısıyla okuyucu kitlesi ve politik görüşler doğrultusunda aynı haberin farklı açılardan ve farklı şekillerde metinselleştirildiği vurgulanmıştır (ŞENÖZ - AYATA, 2010b).

¹¹ Bu bildiri SSCI (Social Science Citation Index) tarafından taranan kongre kitabında yayım aşamasındadır (Şenöz-Ayata: 2010a).

¹² Bu çalışma MLA International Bibliography tarafından taranan çevrimiçi *Linguistik Online* adlı dergide yayımlanmıştır.

Düğün Davetiyeleri

Metin türü olarak düğün davetiyelerinin Türkçe ve Almanca karşılaştırmalı olarak incelendiği araştırmada, ortak noktaların daha çok bu metin türünün yapısal özelliklerine dayandığı, farklılıklarınsa kültürel özelliklerden kaynaklandığı ortaya çıkarılmıştır. Örneğin, Türkçede gelin ve damadın yanı sıra anne-babaların da davetiyelerde yer alması, Türk kültüründe ailenin önemine işaret etmektedir. Almanca davetiyelerde ise aileye yönelik bir bilgi yoktur. Türkçe davetiyelerde yalnızca resmi nikah bilgileri verilirken Almanca davetiyelerde dini nikah bilgileri de yer almaktadır. Türkçe davetiyeler genellikle tek bir cümleden oluşan kısa metinlerdir, buna karşılık Almanca davetiyeler davet cümlesi ile birlikte şiir, duygusal sözler içeren daha uzun metinlerdir. Özetle aynı işleve hizmet etmek üzere her iki kültürde de aynı metin türünün üretildiği, ancak dil / kültür farklılıklarının metinleri hem anlamsal hem de biçimsel açılarından farklılaştırdığı bulgulanmıştır (ÖZGÜDER, 2009, 2011a, 2011b).

Ölüm İlanları

Almanca ve Türkçe ölüm ilanlarının incelendiği çalışmada, her iki dil arasındaki yapısal farklılıklar belirlenmiştir. Düğün davetiyelerinde olduğu gibi Türkçe ölüm ilanları genellikle tek bir tümceden oluşan kalıplaşmış kısa anlatımlardır, buna karşın Almanca ölüm ilanları duygusal ifadeler içeren daha uzun metinlerdir. Kültürel açıdan ise her iki dildeki ölüm ilanları arasında farklılıkların daha fazla olduğu gözlenmiştir. Şöyle ki: Türkçe ölüm ilanlarında ölen kişinin yakın çevresi ile birlikte diğer aile üyelerine de yer verilirken, Almandada yalnızca ilanı veren kişinin adı yer almaktadır. Türkçe ilanlarda ölen kişinin mesleği, ait olduğu topluluk, yöre vb. bilgilere rastlanırken Almandada yalnızca ölen kişinin doğum yeri ve tarihi belirtilmektedir. Almanca ilanlarda çok fazla şiir, özlü söz ve ölen kişinin özelliklerini anlatan duygusal ifadeler bulunurken, Türkçe davetiyelerde bu tür duygusal ifadeler çok ender kullanılmaktadır (HEPPINAR, 2009, 2011).

Bilimsel Metinler

Bilimsel metinlere ilişkin araştırmada Almanca ve Türkçe hakemli dergilerde ekonomi alanında yayımlanan metinler mercek altına alınmıştır. Proje bursiyeri Barış Konukman'ın yaptığı bu çalışma, bilimsel metin üretiminde kişi kullanımı, kaçınma stratejileri vb. dilsel araçlar ölçüt alınarak yürütülmüştür. Elde edilen bulgulara göre, yazarın metinde anlatıcı kimliğini ortaya koyduğu dilsel yapılara işaret eden kişi kullanımı dışında, metin oluşturma ölçütlerinin her iki dilde daha çok ortak olarak nitelendirilebilecek özellikler sergiledikleri ortaya çıkmıştır. Almanca makale yazarlarının 1. tekil kişi (ben) tercih ederken Türkçe

makale yazarlarının 1. çoğul kişi (biz) kullanımına yöneldiğini bulgulanmıştır (KONUKMAN, 2009, 2011). İncelemede bu kullanımın farkının, her iki ülkenin bilimsel ortamının gelenek ve göreneklerine göre yapıldığı öne sürülmüştür.

Edebiyat Eleştirisi Metinleri

Proje kapsamında yapılan bir başka tez çalışması da edebiyat eleştirisi metinleri üzerinedir. Almanca ve Türkçe edebiyat eleştirilerinin karşılaştırmalı olarak incelendiği araştırmada, yazar Elif Şafak'ın Almanya ve Türkiye'de çıkan kitapları üzerine yazılan eleştiriler ele alınmıştır. Aynı işleve hizmet eden her iki dildeki bu metinler arasında yapısal açıdan belirgin farklara rastlanmamış, ancak kültürel açıdan ilk aşamada şu bulgular elde edilmiştir: Almanca eleştiri metinleri, ele aldığı yazarın diğer yapıtlarını da göz önünde bulundurarak konuya daha geniş bir çerçeveden bakarken, Türkçe metinler daha çok eleştirilen yapıt üzerinde yoğunlaşmaktadır. Almanca metinler daha fazla nesnel yargı içerirken Türkçe metinler öznel değerlendirmelere de yer vermektir (ÇALIŞKAN, 2009).

• Eleştirel Söylem Çözümlemesi Araştırmaları

Alman ve Türk gazete metinlerine yönelik eleştirel söylem çözümlemelerinin karşılaştırmalı olarak ele alındığı incelemeler, İkinci Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Kongresi'nde proje bursiyerleri (aynı zamanda anabilim dalımız yüksek lisans öğrencileri) tarafından bildiri olarak sunulmuştur (Kongreler için bkz. Ek 2 ve Ek 4). Yapılan bu çalışmalar ayrıca proje kapsamında yazılan üç teze de kaynak oluşturmuştur (Bkz. Ek 8). Söz konusu Almanca ve Türkçe haber metinlerinde Almanya ve Türkiye hakkında inşa edilmek istenen gerçeklik hakkında şu bulgulara ulaşılmıştır:

Türk Gazetelerinde Almanya'ya Bakış

Türk - Alman ilişkileri açısından Türkiye'nin Almanya'ya bakışının –belli bir zaman aralığında basın haberleri üzerinden irdelendiği- çalışmada *Hürriyet* ve *Zaman* gazetelerinde Almanya hakkında çıkan haberler kapsamlı bir şekilde mercek altına alınmış ve haberlerde en çok işlenen konuların Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği, vize uygulaması ve Avro krizi olduğu belirlenmiştir. Proje bursiyeri İrem Atasoy yüksek lisans tezi olarak yapmakta olduğu çalışmasında belirlenen gazeteleri bu konular üzerinden masaya yatırarak Türk basınında nasıl bir Almanya gerçekliği yaratıldığını araştırmaktadır. Atasoy, Türkiye'de düzenlediğimiz lisansüstü öğrencileri kongresinde tanıttığı tez çalışmasında vize konusu üzerinde durmuş ve incelediği gazete haberlerindeki Almanya imgesini ortaya çıkarmıştır (ATASOY: 2011). Elde

edilen sonuçlara göre, Türk medyasında vize konusu üzerinden Almanya hakkında olumsuz bir tablo sunulmaktadır.

Alman Gazetelerinde Türkiye'ye Bakış

Alman basınının Türkiye'ye bakışının gazete haberleri üzerinden araştırıldığı diğer iki çalışmada *Bild*, *Süddeutsche Zeitung* ve *Die Welt* gazeteleri aynı yöntem ile incelenmiştir. Proje bursiyeri Sami Türk tarafından yapılan çalışmada *Bild* gazetesinde Türkiye ve Türkler hakkında çıkan haberler incelenmiştir. Saptanan zaman aralığı içinde *Bild* gazetesinde en çok işlenen konular şunlardır: a) Almanya'da Türk okulu açılması meselesi, b) Türkiye kökenli göçmen milletvekili Aygül Özkan'ın girişimleri ve c) Türkiyeli göçmenlerin işlediği cinayetlere ilişkin haberler. Sami Türk, İkinci Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Kongresi'nde sunduğu bildiriye yoğun olarak cinayet haberleri üzerinde durmuştur (TÜRK, 2011). Elde ettiği ilk sonuçlara göre *Bild* gazetesi, töre cinayeti ve diğer cinayetler üzerinden, suç işlemeye yatkın bir Türk imgesi oluşturmaktadır.

Alman gazetelerinin araştırıldığı diğer çalışmaya farklı politik eğilimleri temsil eden *Süddeutsche Zeitung* ve *Die Welt* gazetelerinde yaratılan Türkiye gerçeğini ele almaktadır. Bu araştırma aynı zamanda, Canan Şenöz-Ayata danışmanlığında Ömer Faruk Altıntaş tarafından sürdürülen yüksekisans tezidir. İncelenen gazetelerde, Alman politikacılarının 2010 yılındaki Türkiye ziyaretlerini ele alan haber metinleri üzerinde durulmuş ve varılan sonuçlara göre, aynı konudaki haberlerde muhafazakâr olarak kabul edilen *Süddeutsche Zeitung* gazetesinde daha özgürlükçü, çatışmaları ön plana çıkarmayan bir söylem söz konusuyken liberal olarak kabul edilen *Die Welt* gazetesinde daha çok olumsuz bir Türkiye gerçeğinin oluşturulduğu belirlenmiştir. İncelemenin devamında elde edilen bulgularla Alman basınında nasıl bir Türkiye resmi çizildiği, çizilen bu resmin hangi bileşenlerle bütünleştirildiği tartışılmıştır (ALTINTAŞ, 2011).

• Almanya'da Yaşayan Türkiye Kökenli Göçmenlerin Dilini İnceleyen Çalışmalar

Daha önce de belirttiğimiz gibi, projenin çalışma alanlarına yönelik olarak düzenlediğimiz kongrelerde, çıkardığımız yıllıklarda ve dergi özel sayılarında yalnızca proje ekiplerinin çalışmalarına değil, aynı zamanda belirlenen çalışma alanlarına yönelik olarak araştırmalar yapan alanında uzman bilimcilerin de incelemelerine yer verilmiştir. Bu incelemeler arasından

aşağıda Almanya’da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin Almanca ve Türkçelerini inceleyen çalışmalarda ulaşılan bulguları aktarıyoruz:

Dr. Yazgül Şimşek ve Prof. Dr. Christoph Schroeder’in “Migration und Sprache in Deutschland – am Beispiel der Migranten aus der Türkei und ihrer Kinder und Kindeskindern” başlıklı makalelerinin konusu, Almanya’da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin Türkçe kullanımlarıdır. Araştırmada, Almanya’da yaşayan ikinci ve üçüncü kuşak “Almanya Türkleri”nin (ŞİMŞEK / SCHROEDER, 2011) kullandıkları Türkçenin, Türkiye Türkçesinden hangi yönlerden farklılık gösterdiği ele alınmıştır. Araştırmacılar, gençlerin Türkçede bir olayı anlatırken uygun ve doğru sözcükleri bulmakta zorlandıklarını ve Türkçedeki yetersiz sözcük bilgisini Almanca ile desteklediklerini bulmuşlardır. Ayrıca Almanya’da kullanılan Türkçenin, dilbilgisi açısından da farklı yönlerinin olduğunu belirtmişlerdir. Örneğin, bu dilin gerek eylem ve zarflarda kullanılan zamanlar, takılar vb. açısından Türkiye Türkçesinden ayrıldığını gerekse Almancanın bazı özelliklerinden yararlandığını belgelemişlerdir. Bu bağlamda makale, her ne kadar başlıbaşına bir “Almanya Türkçesi”sinden söz edemesek de böyle bir oluşumun başladığını tartışmaya açmaktadır.

Genç kuşak Almanyalı Türklerin Almanca kullanımlarını ise Prof. Dr. Heike Wiese, „Führt Mehrsprachigkeit zum Sprachverfall? Populäre Mythen vom ‘gebrochenen Deutsch’ bis zur ‘doppelten Halbsprachigkeit’ türkischstämmiger Jugendlicher in Deutschland“ başlıklı araştırmasında ele almıştır. Wiese, yeni kuşak gençlerin standart Almanca yerine Türkçe ve Almancadan oluşan karma bir dil kullandıklarını ve Almanya’da tam da bu nedenden dolayı iki dilli gençlerin bir yandan Almancayı bozduğu diğer yandan dil yetisi açısından yetersiz oldukları kanısının hakim olduğunu vurgular. Bu hakim inanışlara karşı Wiese, Türkiye kökenli göçmen gençlerin kullandıkları Türkçenin ‘yanlış Türkçe’ ya da ‘kırık Almanca’ şeklinde nitelendirilemeyeceğini, her ne kadar kullanılan karma dil yapısal, dilbilgisel ve sözcüksel düzlemde standart dilden ayrılıyorsa da bu dilin Almanca açısından giderek bir şive olarak nitelendirilebileceğini savunur. Özetle Almanya’da iki dilli olarak yetişen Türkiye kökenli yeni kuşak göçmenlerin dilinin bir azımsama, küçümseme ya da aşağılama olarak değil aksine bir zenginlik ve yenilik olarak değerlendirilmesi gerektiği vurgular (WIESE, 2010).

Almanya’daki Türkiye kökenli göçmenlerin dilleri üzerine yapılan bir çalışma da Prof. Dr. Volker Hinnenkamp’ın “Kompetenz oder Notlösung? Gemischtsprachige (deutsch-türkische) konversationelle Erzählungen. Soziolinguistische Perspektive“ başlıklı incelemesidir. İlk

çalışma gibi bu araştırmada da Türkiye kökenli göçmen çocuk ve gençlerin kullandıkları Türkçe - Almanca karışımı dilin bir çeşitlilik ve zenginlik olduğu öne sürülmüştür. İki dilli olarak yetişen bu gençlerin, her iki dili de tam olarak kullanamadıkları önyargısının aksine, sahip oldukları dilsel zenginliği kullanarak yaratıcılıklarını öne çıkardıkları savunulmuştur (HINNENKAMP, 2010).

Medya Alanındaki Bulgular ve Tartışma

Proje çerçevesinde sürdürülen medya çalışmalarının amacı, görsel medya kapsamında Almanya'ya göç ve etkileri konularında araştırma yapmak ve bu konularda her iki ülkenin karşılıklı bakış açılarını belirlemektir. Çünkü Türk - Alman ilişkileri ve kültürel aktarım, görsel medya üzerinden de alışveriş halindedir. Günümüzde Türkiye veya Almanya'da sıklıkla düzenlenen film festivalleri, ödül törenleri aracılığıyla iki ülke arasındaki medyalararası diyalog giderek yaygınlaşmaktadır.

• Film İncelemeleri

Proje araştırmacılarından Ersel Kayaoğlu, Türk - Alman ilişkilerinin görsel medya çerçevesinde özellikle de film alanında nasıl şekillendiğini incelemiştir. Kayaoğlu film üstüne yaptığı çalışmaların birincisinde, Türkiye'den Almanya'ya işçi göçünün başladığı 60'lı yıllardan 90'lı yıllara kadar Türk sinemasındaki Alman imgesini araştırmış ve filmlerde Almanlarla ilgili olarak Nazi subayı, sarışın Alman kadını, Alman düzeni ve disiplini vb. gibi klişelerin sıklıkla kullanıldığını vurgulamıştır (KAYAOĞLU, 2010). Kayaoğlu proje çerçevesindeki ikinci araştırmasındaysa bu kez Türk filmlerinde Almanya'ya göç konusunu ele alır. Kayaoğlu'nun bu çalışması, göçün genel olarak Türk insanı üzerindeki etkileri üzerinde durur. Özellikle 60'lı yıllardan bu yana Almanya'ya giden Türk işçilerinin karşılaştıkları sorunları ve yine aynı şekilde Almanya'dan Türkiye'ye dönen işçilerin Türkiye'deki uyum konuları üzerinde yoğunlaşır. Burada da göç olgusu vatan, gurbet, kültürel farklılıklar üzerinden işlendiğini söyler ve bunları örneklerle belgeler. Ayrıca bu filmlerde de para kazanılan ülke, zengin Almanya vb. gibi klişeler sıklıkla kullanılır (KAYAOĞLU, 2012).

Diğer alanlarda olduğu gibi medya konusunda da, yaptığımız kongrelerde ve çıkardığımız yıllıklarda incelediğimiz konularda proje araştırmacı ve bursiyerleri dışında aynı konuda çalışan uzman kişilerin çalışmalarına da yer verilmiştir.

Kayaoğlu'nun incelediği Türk sinemasında Almanya ve Alman imgesinin diğer yüzü olarak görülebilecek Alman Sinemasında Türk ve Türkiye imgesi -aşağıdaki çalışmalarda görüleceği gibi- daha çok Türk - Alman yapımı filmlerdeki kültürlerarası karşılaşmalar ve çokkültürlülük ortamlarında ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda California Berkeley Üniversitesi'nden Prof. Dr. Deniz Göktürk'ün çalışması önemli bulgular ortaya koymaktadır. Türk, Alman, Avrupa ve Amerika eksenli medya çalışmaları yapan Göktürk, proje kapsamında düzenlenen etkinliklerde, mekan veya daha genel anlamıyla topografik eksenli çalışmasında ikili ilişkileri çoklu perspektif düzleminde araştırmıştır (GÖKTÜRK, 2010).

Hamburg Üniversitesi'nden Prof. Dr. Ortrud Gutjahr¹³ öncelikle Ayşe Polat, Fatih Akın, Özgür Yıldırım, Yılmaz Arslan gibi Almanya'da yaşayan Türkiye kökenli yönetmenlerin çevirdikleri filmleri ayrıntılı olarak ele alarak yine göç olgusu ve etkileri üzerinde durmuştur. Bu filmler Türkiye'den göçün psikolojik ve sosyolojik görüngülerini Türkiye ve Almanya açısından karşılıklı olarak anlamamıza olanak sağlamaktadır. Ayrıca Gutjahr bu filmler üzerinden göç ve sığınma sorunlarına daha yakından bakmanın ve çözümler getirebilmenin mümkün olabileceğinin altını çizmiştir (GUTJAHR, 2010).

Aynı şekilde Hamburg'tan genç araştırmacı Dagmar Brunow Türk - Alman sineması çerçevesinde çeşitli yönleriyle Fatih Akın'ın filmlerini (BRUNOW, 2011), Kathrin Emeis ve Julia Boog ise Şamdereli kardeşlerin *Almanya Willkommen in Deutschland* filmini incelemişler (EMEIS / BOOG, 2011), bu filmlerde Türk - Alman ilişkilerinin çeşitli çatışma alanlarını ortaya koymuşlar. Filmlerin yarattığı trajik ve komik öğeler üzerinden uyumsuzluk ve anlaşmazlık alanlarının altını çizmişlerdir.

- **Tiyatro Çalışmaları**

Almanya, İngiltere ve Amerika'dan tiyatro alanında çalışan biliminsanları, proje çalışmalarına Türk - Alman tiyatrosunun uluslararası platformlarda nasıl alımlandığı ve Almanya'da yaşayan Türkiye kökenli tiyatro yazarları, yönetmenleri ve oyuncularını ile ilgili olarak yaptıkları çalışmalarla katkıda bulunmuşlardır.

¹³ Projeyi medya alanında kültürlerarası çalışmalar açısından daha da genişletmek için DAAD'nin (Alman Bilimsel Değişim Kurumu) sağladığı olanaklarla Prof. Dr. Ortrud Gutjahr anabilim dalımıza misafir öğretim üyesi olarak gelmiş ve proje çerçevesinde yaptığımız araştırmalara ve derslere katılmıştır.

Zehra İpşiroğlu Almanya’da yapılan Türk göçmenler ile ilgili tiyatro oyunlarında ele alınan konulardan ve bunların göçmenlerin sorunlarını nasıl dile getirdiğinden söz etmiştir (İPŞİROĞLU, 2010). Onur Suzan Kömürcü Nobrega, Türk - Alman tiyatrosu açısından Berlin’deki *Ballhaus Naunynstrasse* tiyatrosunda yeni bir tiyatro oluşumu üzerine dikkat çekmiştir. Göçmen kimliği, uyum sorunsalı veya politik yönlendirmelere karşı bir alternatif sunan bu oluşum Türk - Alman ilişkileri de dahil olmak üzere, Almanya’da g ç sonrası çok kültürlü yaşamın olanaklı olup olmadığını sorgulamaktadır (KÖMÜRCÜ - NOBREGA, 2011).

Tarihsel Sosyolojik alışmalar Alanındaki Bulgular ve Tartışma

Türk - Alman kültür ilişkileri alanında yaptığımız edebiyat, dil ve medya çalışmalarını daha iyi temellendirebilmek ve nedenlendirebilmek için g ç olgusunun tarihsel ve sosyolojik arka planının ortaya çıkarılmasına da çalışılmıştır. Bu konuda düzenlediğimiz kongrelerde ve yayınladığımız yıllıklarda ve dosya sayılarında Amerika, Almanya, İngiltere gibi ülkelerden alanlarında uzman biliminsanlarının çalışmalarından yararlanılmıştır.

Bu alanda yapılan bir başka sosyolojik çalışma da yine İstanbul proje ekibi tarafından yapılan Türkiye’de yaşayan Almanlara yönelik anket çalışması olmuştur.

• Türkiye’den Almanya’ya Göç

Prof. Dr. Udo Steinbach Avrupa Birliği ve Türk - Alman ilişkilerini özellikle konuya Almanya perspektifinden bakarak ele aldığı incelemesinde bu alandaki görüş ve  nerileri gözler önüne sermiştir (STEINBACH, 2010). Almanya’da büyük yankı uyandıran Thilo Sarrazin’in Almanya’daki Türk göçmenler hakkındaki açıklamaları ve yayımladığı kitap hakkında ayrıntılı bir araştırmayı da proje ortağımız Michael Hofmann yapmıştır (HOFMANN, 2010). G ç araştırmaları konusunda uzun yıllardır güncel çalışmalar gerçekleştiren İstanbul Bilgi  niversitesi  ğretim  yesi Prof. Dr. Ayhan Kaya da Avrupa’daki yerleşik göçmenler konusuna “Euro-Türkler” tanımıyla eğilmektedir. Yalnızca Almanya değil, Fransa ve Belçika’daki Türkiye kökenli göçmenler üzerine yaptığı alan araştırmasında çokdilli ve çokkültürlü olarak kendi cemaatini kuran ve diyaloga açık bir diasporik oluşumun altını çizmektedir (KAYA, 2010). Dr. Ulaş Sunata da çalışmasında Türkiye’den Almanya’ya gücün tarihsel bir panoramasını çizmiştir (SUNATA, 2010). Almanya’daki g ç olgusu üzerine yaptığı araştırmalarla tanınan Prof. Dr. Claus Leggewie yayımladığımız yıllık için hazırladığı çalışmasında, çıkardığı 50 yıllık bilanço temelinde Almanya’ya Türk gücünün

ekonomik açılardan elde edilen kazanımlarına ve Türkiye kökenli göçmenlerin başarılarına değinerek bu olguların gözden kaçırılmaması gerektiğini vurgulamıştır (LEGGEWIE, 2011). New York Üniversitesi'nde entegrasyon, vatandaşlık gibi sosyopolitik konularda çalışan Dr. Robin Harper da, yazısında Türkiye ve Almanya arasındaki çifte vatandaşlık konusunu mercek altına almaktadır. Sözlü görüşme yöntemiyle gerçekleştirdiği çalışmasında Türkiye kökenli göçmenlerin Alman vatandaşlığına ilişkin düşünce ve beklentilerini araştırmıştır. Harpers, bu konunun, göçmenlerin kendilerini özdeşleştirebilecekleri bir göç politikası ve yasalaşma ekseninde irdelenmesi gerektiğini vurgulamaktadır (HARPER, 2011).

Özellikle 1980'li yıllarda Almanya'da çalışan Türkiye kökenli işçilerin Türkiye'ye dönüşleri ile birlikte günümüzdeki ikinci ve üçüncü kuşak göçmenlerin Türkiye ile ilişkileri de proje kapsamında ele alınan diğer konulardan biridir (KAYA / ADAMAN, 2010, AYDIN, 2011). Söz konusu çalışmalarda, geri dönüş yapan Türkiye kökenli göçmenlerle yapılan anketler ve karşılıklı görüşmelerden yararlanılmıştır. Özellikle ikinci ve üçüncü kuşak çift dilli ve çift kültürlü olarak yetiştiği ve kültürlerarası bir anlayışa sahip olduğu için iş yaşamında önceki kuşaklara göre giderek daha başarılı olmaktadır.

- **Almanya'dan Türkiye'ye Sürgün ve Göç**

Türk - Alman ilişkilerinin tarihsel boyutu ile ilişkili olarak kültür aktarımı çerçevesinde gözden geçirdiğimiz diğer bir konu da bilim transferi oldu. Prof. Dr. Kader Konuk sürgün ve göç çerçevesi bağlamında, 1930'larda Nasyonal Sosyalizm döneminde Almanya'dan Türkiye'ye gelen Yahudi kökenli bilim adamlarından Erich Auerbach'ın İstanbul'da yazdığı kitabı *Mimesis* üzerinde üzerinde durmuştur. Kader Konuk incelemesinde İstanbul Üniversitesi Batı Dilleri ve Edebiyatlarının kuruluşunda etkin bir rol oynayan Erich Auerbach'ın bu ünlü kitabını yazmasında İstanbul'da yaşadığı yılların büyük etkisi olduğu savını ileri sürer (KONUK, 2010). Aynı şekilde üniversite eğitim sistemi (bu çerçevede özellikle İstanbul Üniversitesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü) Auerbach'ın humanist ve çokkültürlü felsefe anlayışı ve karşılaştırmalı öğretim yöntemlerinden etkilenmiştir. Böyle bir karşılıklı etkileşim örneğini de mimarlık alanında Yahudi kökenli Alman mimar Bruno Taut'u ele alan çalışmasında Columbia Üniversitesi'nden Esra Akçan sergiler. Bruno Taut Türkiye'deki mimarlık eğitiminde çok kültürlü ve kültürlerarası anlayışla etkili olurken kendi mimarlık anlayışını da Türkiye'ye özgü özellikler içinde yoğurmuştur (AKCAN: 2010).

Proje çerçevesinde yaptığımız bir diğer araştırma da Almanya'dan Türkiye'ye göç eden Almanları ele alan anket çalışmasıdır. Proje bursiyerleri tarafından tamamlanan veri taraması

sonucunda Türkiye’de yaşayan Almanlara ilişkin çok az sayıda çalışma olduğu saptanmıştır. Oysa son dönemlerde Avrupa’daki özellikle Almanya odaklı ‘entegrasyon’ tartışmaları düşünüldüğünde; madalyonun öteki yüzü gibi görülebilecek Alanya’da yaşamlarını sürdüren Alman topluluğunun karşılıklı etkileşim sürecinde, uyum, dil sorunu, kültürel ilişkiler gibi konular açısından bilimsel olarak ele alınması büyük önem kazanmaktadır. Dolayısıyla, uyguladığımız anket temelinde, 2009’dan beri sürdürülen veri araştırmalarıyla birlikte, Alanya’ya yerleşmiş olan Almanlar ele alınmıştır.

Yapılan kaynak çalışması ve ortaya konulan verilerden elde edilen bilgiler temel alınarak proje yürütücüsü, araştırmacılar ve bursiyerlerle birlikte uygulanacak anketin kapsamı ve amaçları belirlenmiştir. Bu anlamda ankette sadece yaş, cinsiyet gibi kişisel verilerin değil, komşuluk ve arkadaşlık ilişkileri, sosyalleşme alanları, dil ve kültürel alışverişteki sorunlu ortamlara yönelik konuların da yer alması planlanmıştır. Anketin uygulanacağı örneklem kümesi olarak Alanya’da yaşayan, emekli olmuş, Türk - Alman Dostluk Federasyonu’na üye 40 kişi seçilmiştir. Bu kişiler sözü edilen federasyon çatısı altında düzenli olarak toplanmakta, sorunlarını dile getirip çözüm yolları aramakta, gezi, toplantı ve bunun gibi sosyal etkinlikler planlamaktadırlar (DAYIOĞLU, 2012).

Daha çok kültürel etkileşim alanındaki eğilimleri ve uyumsuzlukları belirleyebilmek amacıyla örneklem grubuna uygulanan anket sonuçlarına göre, her ne kadar gönüllü bir göçten söz ediliyorsa da, Alanya’daki yerleşik Almanlar resmi dairelerde, şehir içi ulaşımda ve kurban bayramı gibi dini bayramlarda kendilerini yalıtılmış olarak hissetmektedirler. Yine Almanya’daki yaşama oranla Türkiye’deki zaman algısındaki farklılıklar -örneğin düzenli otobüs saatleri-, mekan kullanımındaki özel ve kamusal alan farklılığı -buna bireyci ve kolektif yaşam tarzları da eklenebilir-, birçok alandaki hiyerarşik ilişkiler, toplumsal hayattaki kadın-erkek rolleri ve yeme-içme kültüründeki farklılıklar gibi konular yadırganan alanlara ve iki ülke kültürü arasındaki farklı anlayışlara işaret etmektedir (DAYIOĞLU, 2012).

Sonuç

Yukarıda ayrıntılarıyla sunduğumuz bütün bu çalışmalar, Paderborn Üniversitesi ile birlikte yürüttüğümüz ‘Türk - Alman İlişkileri ve Kültür Aktarımı’ adlı uluslararası projenin çok katmanlı ve çok yönlü bir araştırma olarak sürdürüldüğünü göstermektedir. Yaptığımız araştırmalarda Türk - Alman kültür ilişkilerinin, öncelikle günümüzdeki karşılıklı etkileşimlerini ele aldık, bunların her iki ülkedeki görünümleri ve çatışma alanlarıyla birlikte her iki kültür arasındaki ortak ve farklı yönleri ortaya çıkarmaya çalıştık. Almanya - Türkiye ilişkilerine son 50 yılda damgasını vuran göç olgusu ve göçün Almanya’daki Türkiye kökenli vatandaşlarımız üzerindeki etkileri ile iki ülke açısından doğurduğu sonuçlar en fazla üzerinde durduğumuz konular oldu. Ayrıca Almanya’da yetişip belli bir süre Türkiye’ye çalışmak için gelen Türkiye kökenliler ile Türkiye’de sürekli yaşayan Almanlar da araştırılan konular arasında yer almıştır.

Belirlenen bu konuları incelemek için kültür kuramları, edebiyat, dil ve medya, inceleme alanları olarak seçilmiştir. Yapılan çalışmaları daha geniş bir çerçeve içine oturtabilmek ve daha iyi anlamlandırabilmek için Türk - Alman ilişkileri çerçevesinde tarihsel ilişkilere bakılmış, politik ve sosyolojik gelişimler üzerinde de durulmuştur. Bu kapsamda projenin çalışma alanlarına yönelik olarak düzenlediğimiz kongrelerde, çıkardığımız yıllıklarda, dergi özel sayılarında ve yaptığımız diğer tüm etkinliklerde yalnızca proje ekiplerinin çalışmalarına değil, aynı zamanda belirlenen çalışma alanlarına yönelik araştırmalar yapan, alanında uzman bilim insanlarının incelemelerine de yer verilmiştir.

Kuramsal çalışmalar alanındaki araştırmalarda amaç, edebiyat ve kültürlerarası alanda geçerli olan kuram ve yöntemleri birlikte ele alarak bu iki disiplinin birbirlerine hangi açılardan katkı sağlayabileceğini araştırmaktır. Bunun için özellikle edebiyatta Türk - Alman kültürü çerçevesinde kültürlerarası ortamlarda ortaya çıkan çatışma örnekleri belirlenmiş ve bu metinler dil ve biçim açılarından ayrıntılı olarak incelenerek bu konuların eserlerde hangi edebiyat teknikleriyle anlatıldığı üzerinde durulmuştur. Kuramsal çalışmaların bir başka önemli amacı da bu inceleme kuram ve yöntemlerinin öğrencilere nasıl aktarılabileceğini araştırıp onların da çeşitli türden metinlerde, film, tiyatro oyunları vb. sanat eserlerinde kullanılan anlatım tekniklerini daha iyi anlamalarını sağlamak olmuştur. Bunun için yapılan çalışmalarda önce, seçilen edebiyat metinlerinde özellikle Türk - Alman kültürü çerçevesinde

kültürlerarası ortamlarda çatışma örnekleri ve bunların nedenleri ortaya çıkarılmış, ardından çatışma alanlarının ortaöğretim edebiyat derslerinde nasıl kullanılabilmesine yönelik öneriler oluşturulmuştur. Bu tür bir eğitimle toplumun belli kesimleri tarafından üretilen basmakalıp düşüncelerin kırılabileceği ve öğrencilerin çok kültürlü bakış açıları edinmelerine katkı sağlanabileceği ileri sürülmüştür. Temel kuramsal çalışmalar alanında belirlenen inceleme ve eğitim yöntemleri yalnızca edebiyat ve diğer sanat eserlerine değil, kültürlerarası olayları konu edinen çeşitli türden metinlere de uygulanabilir niteliktedir.

Karşılaştırmalı edebiyat ve imgebilim kuram ve yöntemlerinden de yararlanarak yürütülen edebiyat incelemelerinde özellikle Almanya'ya ve Türkiye'ye özgü özellikler içeren Almanca ve Türkçe eserleri ele aldık. İncelemelerde kültürlerarası ortamlarda ortaya çıkan çatışma alanları ve bu çatışmalardan kaynaklanan sorunlar üzerinde durduk. Kimlik, aidiyet sorunu ve farklı kültürel bağlılıklar edebiyat incelemelerinde en fazla öne çıkan sorunlu alanlar olmuştur. Bu bağlamda irdelenen bir başka konu da özellikle Alman edebiyatında oluşturulan Türkiye ve Türk insanı imgesi olmuştur. Bu açıdan yalnızca günümüz edebiyatı değil, önceki yüzyıllara ilişkin esere yönelik imge incelemeleri de yapılmıştır. Varılan sonuçlara göre, daha çok olumsuz olmakla beraber farklı yüzyıllarda farklı Türk imgelerinin varlığından söz edilebilir.

Dil incelemeleri alanında, metin ve söylem çalışmalarına ağırlık vermiştir. Almanca ve Türkçe gazete haberleri, bilimsel metinler, ölüm ilanları, düğün davetiyeleri vb. metin türleri karşılaştırmalı metindilbilim kuram ve yöntemleriyle incelenmiştir. Yapılan araştırmalarda her iki dilde ele alınan metin türleri arasındaki ortak ve farklı yönler ortaya çıkarılmış, farklılıkların yapısal açıdan çok kültürel yönden olduğu gözlenmiştir. Farklılıkların nedenleri her iki kültürün kaynaklandığı tarihsel ve sosyolojik oluşumlarla açıklanmaya çalışılmıştır.

Eleştirel söylem kuram ve yöntemleriyle, proje çerçevesinde oluşturulan basın arşivinden yararlanarak Almanya ve Türkiye'de çıkan gazetelerde her iki ülkeye yönelik bakış açıları saptanmıştır. Burada elde edilen bulgulara göre gazetelerin çizdiği Almanya ve Türkiye tabloları, ele alınan haber konularına ve gazetelerin politik ve ideolojik tutumlarına yönelik olarak farklılıklar göstermektedir. Örneğin, Almanya'nın Türkiye'ye uyguladığı vize konusundaki haberler incelendiğinde, olumsuz bir Almanya tablosu karşımıza çıkmaktadır. Başka bir örnek verecek olursak, Almanya'da basılan ve en çok okunan *Bild* gazetesi verdiği cinayet haberlerinde, burada yaşayan Türkiye kökenli göçmenlere ilişkin geçerli klişeler

temelinde bu haberleri -böyle olmamasına karşın- bir şekilde töre cinayetleri ile ilişkilendirmektedir.

Aynı şekilde medya alanında yapılan çalışmalarda da belli konularda yine klişelerin ön plana çıktığı saptanmıştır. Örneğin 1960'lı yıllardan bu yana Türkiye'de çevrilen filmlerde sarışın Alman kadını, Alman düzeni vb. klişeler tekrarlanarak belirli Almanya klişeleri yerleştirilmiştir. Göç sorunsalı kapsamında incelenen filmlerde Almanya para kazanılan zengin ülke olarak resmedilmiştir. Filmlerin yanı sıra bir başka görsel medya alanı olan tiyatro oyunlarına ilişkin araştırmalarda da, diğer incelemelerimizde olduğu gibi yine kültürlerarası çatışma ortamları ve bu alanlardaki sorunlar üzerinde durulmuştur.

Tarihsel ve sosyolojik çalışmalar kapsamında yaptığımız çalışmalarda, Türk – Alman ilişkilerine daha geniş bir çerçeveden bakmayı planladık. Günümüz Almanya ve Türkiye'si açısından Avrupa Birliği ve vatandaşlık sorunları gibi konularla birlikte Almanya'ya göçün nedenlerine politika çerçevesinden de bakmaya çalıştık. Göçün yalnız Almanya'da değil Türkiye'deki etkilerini de inceleme konusu yaptık. Bu bağlamda hem Almanya'da yaşayan göçmenlerin hem de belli bir süreliğine ya da temelli olarak Türkiye'ye dönenlerin meslek ilişkilerini ve yaşam biçimlerini araştırdık. Bu çalışma bize ikinci ve üçüncü kuşak Türkiye kökenli göçmenlerin gerek Türkiye ve Almanya'da gerekse başka ülkelerde mesleklerinde başarılı olduklarını gösterdi. Almanya'dan Türkiye'ye göç dendiğinde ise Alanya'da yaşayan Almanya kökenli göçmenleri, öncelikle buradaki kültürel etkileşimleri açısından ele aldık. Yapılan incelemelere göre, bu kişilerin bürokratik ve kültürlerarası ortamlarda uyum sorunlarıyla karşı karşıya kaldıklarını gözlemledik.

Sonuç olarak projede edebiyat, dil, medya, tarih ve sosyoloji alanlarında yapılan çalışmalarla öncelikle Türk - Alman kültürel ortamlarının çatışma alanları ve bu alanlarda ortaya çıkan anlaşmazlık ve uyumsuzluklar incelenmiş, çözüm yolları aranmış ve öneriler geliştirilmiştir. Çeşitli alanlarda sürdürdüğümüz çalışmalardan elde edilen veriler, bir yandan kültürlerarası kuramlar temelinde hazırlanacak bir eğitim malzemesi olarak kullanılabilir, bir yandan da birçok başka araştırmanın ve kültürlerarası diyalog arayışının temelini oluşturacaktır. Böylece projenin ortaya koyduğu sonuçların Türkiye ile Almanya arasında ilişkilerin daha olumlu yönde gelişmesine katkıda bulunacağını düşünüyoruz.

Bu çok çeşitli ve çok yönlü etkinliklerle 3 yıl boyunca sürdürdüğümüz 'Türk - Alman İlişkileri ve Kültür Aktarımı' adlı proje, ayrıca, Paderborn ve İstanbul Üniversitelerinde Türk

- Alman kültür ilişkileri alanında çalışan uzmanlara ve çalışmalarını farklı uluslara mensup araştırmacılara ulaştırmakta güçlük çeken genç kuşak bilim insanlarına, incelemelerini Türkiye ve Almanya dışında daha geniş bir uluslararası platforma taşıma olanağı sağlamıştır. Bunun tesinde Paderborn niversitesi ile sürdürdüğümüz bilimsel etkinliklerin gelişmesine ve Hamburg niversitesi gibi yeni üniversitelerle işbirliği kurmamıza yardımcı olmuştur. Ayrıca lisansüstü öğrencilerine ve gibi genç araştırmacılara bir projede çalışma, ortak incelemelerde bulunma, uluslararası bilimsel etkinliklere katılma, bildiri sunma ve makale yazma deneyimleri kazandırmıştır.

Öte yandan proje çerçevesinde yapılan yayınlar arasında uluslararası indekslerce taranan makalelerin de bulunması, Türkiye bilimsel alanlara taşımaya yönelik önemli bir katkıdır. Yine aynı şekilde proje çerçevesinde proje ortağımız ile birlikte Almanya'da yayımlamaya başladığımız ve proje bitiminden sonra da yayımlamaya devam edeceğimiz *Türkisch – deutsche Studien* adlı yıllık Türk – Alman bilimsel çalışmaları açısından bu projenin bize sağladığı en önemli olanaklardan biri olmuştur.

Kaynakça

Yararlanılan Eserler Kaynakçası

AKCAN, E., Translating Architectural Knowledge, Bruno Taut's Siedlung Seminar in Istanbul, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch - deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp: 121 – 136.

ATASOY, İ., Türk Gazetelerinde Oluşturulan Almanya Gerçekliği, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Devam ediyor).

AYDIN, Y., Rückkehrer oder Transmigranten? Erster Ergebnisse einer empirischen Analyse zur Lebenswelt der Deutsch-Türken in Istanbul, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2011, 50 Jahre türkische Arbeitsmigration in Deutschland, V & R unipress, 2011, Göttingen (2011). Pp: 61 – 94.

BERMAN, N., Was dokumentiert die Literatur? Praxistheoretische Überlegungen zum deutsch-türkischen Kulturkontakt im 18. und 20. Jahrhundert, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch-deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp: 157 – 165.

BOSSE, E., Bedarf und Möglichkeiten interkultureller Qualifizierung im Hochschulkontext, ed: Ozil Ş., Hofmann M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch - deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp: 257 – 270.

BRUNOW, D., Film als kulturelles Gedächtnis der Arbeitsmigration: Fatih Akın's Wir haben vergessen zurückzukehren, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2011, 50 Jahre türkische Arbeitsmigration in Deutschland, V & R unipress, 2011, Göttingen (2011). Pp:183 – 204.

COŞAN, L., Darstellungsformen der Türkenfurcht in der Wunderzeichenberichten der illustrierten Flugblätter des 16. und 17. Jahrhunderts, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch - deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp:169 – 186.

ÇALIŞKAN, S., Textlinguistische Analyse deutscher und türkischer Rezensionen zu Shafaks Roman *Der Bastard* von Istanbul, Graduiertenkolloquium Interkulturelle Konstellationen im deutsch-türkischen Kontext, Universität Paderborn, Paderborn-Almanya, (2009).

DAYIOĞLU, L., Almanya'dan Al(m)anya'ya Gönüllü Göç Sürecine Bakış: Emeklilik Sonrası Alanya'daki Yerleşik Almanlar, *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi / Studien zur deutschen Sprache und Literatur*, Istanbul, (2012), Pp. 35-51.

DAYIOĞLU, L., Starren seltsame Sterne zur Großstadt? –Großstadtwahrnehmung bei Emine Sevgi Özdamar, Graduiertenkolloquium Interkulturelle Konstellationen im deutsch-türkischen Kontext, Universität Paderborn, Paderborn-Almanya, (2009).

DAYIOĞLU, L., “Starren seltsame Sterne zur Großstadt? Großstadtwahrnehmung bei Emine Sevgi Özdamar”, *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi / Studien zur deutschen Sprache und Literatur*, Istanbul (2010).

DAYIOĞLU-YÜCEL, Y., (a) Die Märchen und Tagebücher des Rafik Schami – Literarische Inszenierungen von Interkulturalität nach dem 11. September, XII. Germanistik Kongress, Vielheit und Einheit der Germanistik weltweit, Varşova – Polonya, (2010).

DAYIOĞLU-YÜCEL, Y., (b) Frankenstein interkulturell, Re-Visionen. Kulturwissenschaftliche Herausforderungen interkultureller Germanistik, Interkulturelle, Tagung der Gesellschaft für interkulturelle Germanistik an der Georg-August-Universität Göttingen, Göttingen-Almanya, (2010).

DAYIOĞLU-YÜCEL, Y., POHLMEIER, I., Literatur und interkulturelle Kompetenz am Beispiel von Dilek Zaptçioğlus Roman *Der Mond isst die Sterne auf*, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayioğlu-Yücel, Y., *Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch - deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse*, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp:221 – 230.

DAYIOĞLU-YÜCEL, Y (c)., Interkulturalität in der German Studies, *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi / Studien zur deutschen Sprache und Literatur*, 2010/2, 24, (2010) Pp. 1-6.

DAWIDOSKI, K., JAKUBANIS, M., Interkulturelles Lernen und Literaturdidaktik, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayioğlu-Yücel, Y., *Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch - deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse*, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp: 209 – 220.

EĞİT, K., EĞİT, Y., Interkulturelle Aspekte bei der Übersetzung der Romane Buddenbrooks (Thomas Mann) und Effi Briest (Theodor Fontane) ins Türkische, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M.,

Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch - deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp: 279 – 300.

EMEIS, K., BOOG, J., Almanya oder Deutschland revisited: Der Culture Clash imdeutsch-türkischen Kino – 50 Jahre später, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2011, 50 Jahre türkische Arbeitsmigration in Deutschland, V & R unipress, 2011, Göttingen (2011). Pp:165 – 182.

GLASSEN, E., Der Stellenwert der Türkischen Bibliothek im Gesamtkomplex der deutschen Übersetzungsliteratur aus dem Türkischen, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch - deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp: 301.

GÖKTÜRK, D., Topographische Überlagerungen in der transnationalen Zirkulation, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch - deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp: 107 – 120.

GUTJAHR, O., Unter Selbstbehauptungsdruck Asylsuche und Neuorientierung in Ayşe Polats Adoleszenzfilm En Garde, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch - deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp: 85 – 94.

GÜDE, E., Zur Poetik der Sprachmischung bei Emine Sevgi Özdamar – Eine Spurenlese, *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi / Studien zur deutschen Sprache und Literatur*, 2011/2, 26, 21 – 39, (2011).

HARPER, R., Making Meaning of Naturalization, Citizenship and Beyond from the Perspective of Turkish Labor Migrants, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2011, 50 Jahre türkische Arbeitsmigration in Deutschland, V & R unipress, 2011, Göttingen (2011). Pp: 19 – 38.

HEPPINAR, G., Eine kontrastive Analyse deutscher und türkischer Todesanzeigen – eine textlinguistische Untersuchung, Graduiertenkolloquium Interkulturelle Konstellationen im deutsch-türkischen Kontext, Universität Paderborn, Paderborn-Almanya, (2009).

HEPPINAR, G., Almanca ve Türkçede Metin Türü Olarak Ölüm İlanı - Metindilbilimsel Bir İnceleme, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (2011).

HINNENKAMP, V., Kompetenz oder Notlösung? Gemischtsprachige (deutsch-türkische) konversationelle Erzählungen. Soziolinguistische Perspektiven, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch - deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp: 57 – 72.

HOFMANN, M., Handicap Islam? Die Sarrazin-Debatte als Herausforderung des deutsch-türkischen Diskurses, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch - deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp: 33 – 44.

İPŞİROĞLU, Z., Theater als Ort der interkulturellen Begegnung – Ein deutsch-türkisches Theaterprojekt, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch - deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp: 271 – 278.

KARAKUŞ, M. (a), Inszenierung multikultureller Lebensläufe: Yade Karas Roman Café Cyprus, XII. Germanistik Kongress, Vielheit und Einheit der Germanistik weltweit, Varşova – Polonya, (2010).

KARAKUŞ, M. (b), Rezeptionsprozesse von Zaimoğlus Wer im Kontext des türkischen Sprachraums, Re-Visionen. Kulturwissenschaftliche Herausforderungen interkultureller Germanistik, Interkulturelle, Tagung der Gesellschaft für interkulturelle Germanistik an der Georg-August-Universität Göttingen, Göttingen-Almanya, (2010).

KARAKUŞ, M. (c), Bildungsmigration nach Deutschland und ihre Auswirkungen auf die Literatur: Sabahattin Alis Roman Die Madonna im Pelzmantel, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch - deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp: 187 – 196.

KAYA, A., Power of the Weak: Making and Unmaking Communities in the Turkish Diaspora, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch - deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp: 23 – 32.

KAYA, A., ADAMAN, F., The Impact of Turkish-Origin Returnees / Transmigrants on Turkish Society, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch

2011, 50 Jahre türkische Arbeitsmigration in Deutschland, V & R unipress, 2011, Göttingen (2011). Pp: 39 – 60.

KAYAOĞLU, E., Das Deutschlandbild in türkischen Filmen, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch - deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp: 95 – 106.

KAYAOĞLU, E., Figurationen der Migration im türkischen Film, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2012'de yayımlanmak üzere basıma alınmıştır.

KELEŞ, A., Yade Karas Romane Selam Berlin und Café Cyprus unter dem Aspekt der Rolle der Gesellschaft bei der Identitätskonstitution, Graduiertenkolloquium Interkulturelle Konstellationen im deutsch-türkischen Kontext, Universität Paderborn, Paderborn-Almanya, (2009).

KELEŞ, A., Yade Karas Romane Selam Berlin und Café Cyprus unter dem Aspekt der Rolle der Gesellschaft bei der Identitätskonstitution, *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi / Studien zur deutschen Sprache und Literatur*, 2011/2, 26, 41 – 48, (2011).

KONUK, K., Recreating Humanism in Turkey: Auerbach's Exile, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch - deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp: 137 – 146.

KONUKMAN, B., Der Stil in deutsch-türkischen wirtschaftswissenschaftlichen Artikeln: eine kontrastive Analyse, Graduiertenkolloquium Interkulturelle Konstellationen im deutsch-türkischen Kontext, Universität Paderborn, Paderborn-Almanya, (2009).

KONUKMAN, B. Stilistische Merkmale in wissenschaftlichen Artikeln: Eine deutsch-türkische kontrastive Analyse, *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi / Studien zur deutschen Sprache und Literatur*, 2011/2, 26, 67 – 81, (2011).

KURUYAZICI, N., 50 Jahre Migration und ihre Literatur im Rückblick, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2011, 50 Jahre türkische Arbeitsmigration in Deutschland, V & R unipress, 2011, Göttingen (2011). Pp: 129 – 146.

LEGGEWIE, K., Unsere Türken. Eine gemischte Bilanz, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2011, 50 Jahre türkische Arbeitsmigration in Deutschland, V & R unipress, 2011, Göttingen (2011). Pp: 13 – 18.

NOBREGA-KÖMÜRÇÜ, S. O., "We bark from the third row": The position of the Ballhaus Naunystasse in Berlin's cultural landscape and the funding of cultural diversity work, ed: Ozil, Ş.,

Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2011, 50 Jahre türkische Arbeitsmigration in Deutschland, V & R unipress, 2011, Göttingen (2011). Pp: 95 – 116.

OZİL, Ş., Interkulturelle Konstellationen im deutsch-türkischen Kontext, *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi / Studien zur deutschen Sprache und Literatur*, 2011/2, 26, 1 – 4, (2011)

ÖZGÜDER, B., Hochzeitseinladungen im Deutschen und Türkischen, Graduiertenkolloquium Interkulturelle Konstellationen im deutsch-türkischen Kontext, Universität Paderborn, Paderborn-Almanya, (2009).

ÖZGÜDER, B. (a), Hochzeitseinladungen im Türkischen und Deutschen Ein kultureller Textvergleich, *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi / Studien zur deutschen Sprache und Literatur*, 2011/2, 26, 49 – 66, (2011).

ÖZGÜDER, B. (b), Bir Metin Türü Olarak Düğün Davetiyelerinin Türkçe ve Almanca Dillerinde Metindilbilimsel Ölçütlerle Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (2011).

PAZARKAYA, Y., Az zamanda çok işler başardık – In kurzer Zeit Großes geleistet, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2011, 50 Jahre türkische Arbeitsmigration in Deutschland, V & R unipress, 2011, Göttingen (2011). Pp: 117 – 128.

POLAT, T., TAPAN, N., Zur Vermittlung des Deutschen als Fremdsprache in der Türkei als eine wichtige Dimension der Kulturkontakte, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch - deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp: 249 – 256.

ŞENÖZ-AYATA, C. (a), Ein interkultureller Vergleich über Abstracts in türkischen und deutschen Germanistikzeitschriften, XII. Germanistik Kongress der IVG Warschau, Vielheit und Einheit der Germanistik weltweit, Varşova – Polonya, (2010).

ŞENÖZ-AYATA, C. (b), Türkische Schulen in Deutschland im Mediendiskurs, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch - deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp: 45 – 56.

ŞENÖZ-AYATA, C., “Interkulturelle Wissenschaftskommunikation – dargestellt an Abstracts in deutschen und türkischen Germanistikzeitschriften”, *Linguistik Online* 52, 2/2012, http://www.linguistik-online.de/52_12/senoez-ayata.html

ŞİMŞEK, Y., SCHROEDER, C., Migration und Sprache in Deutschland – am Beispiel der Migranten aus der Türkei und ihrer Kinder und Kindeskinde, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2011, 50 Jahre türkische Arbeitsmigration in Deutschland, V & R unipress, 2011, Göttingen (2011). Pp: 205.

SPECHT, T., Was ist Deutsch? Humorvolle Inszenierungen kultureller Identität in der türkisch-deutschen Literatur der Postmigration, *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi / Studien zur deutschen Sprache und Literatur*, 2011/2, 26, 5 – 20, (2011).

STEINBACH, U., Die Türkei und die EU – eine deutsche Perspektive, Türkisch – deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch - deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp: 13 – 22.

STRUCK, E., Interkulturalität und Wissenstransfer. Die Bedeutung interkultureller Studiengänge der "Kulturwirtschaft – International Cultural and Business Studies" der Universität Passau, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch - deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp: 231 – 240.

SUNATA, U., Background of Highly Skilled Labor Migration from Turkey to Germany, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch - deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp: 147 – 156.

TÜRK S., Die mediale Konstruktion des Türkischen bzw. der Türkei anhand Nachrichten der Bild-Zeitung – Eine diskursanalytische Analyse, Graduiertenkonferenz Neue Wendepunkte und Reflexionen im deutsch-türkischen Kontext, İstanbul, (2011).

YEŞİLADA, K., Gotteskrieger-Konfigurationen des radikalen Islam in der deutschsprachigen Gegenwartsprosa, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch - deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp: 197 – 208.

WIESE, H., Führt Mehrsprachigkeit zum Sprachverfall? Populäre Mythen vom 'gebrochenen Deutsch' bis zur 'doppelten Halbsprachigkeit' türkischstämmiger Jugendlicher in Deutschland, ed: Ozil, Ş., Hofmann, M., Dayıoğlu-Yücel, Y., Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch -

deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse, V & R unipress, Göttingen (2010). Pp: 73 – 84.

Gereç ve Yöntem Bölümü Kaynakçası

• İncelenen Kuram ve Yöntem Kitapları

ADAMZİK, K., Textlinguistik Eine einführende Darstellung, Germanistische Arbeitshefte Band 40, Tübingen, (2004).

(ED) AUER, P., BASSLER, H., Osteuropäischer Wissenschaftsstil, Reden und Schreiben in der Wissenschaft, Campus, Frankfurt am Main etc., (2007). Pp: 211–224.

(ed) BARMAYER, C., GENKOVA, P., SCHEFFER, J., Interkulturelle Kommunikation und Kulturwissenschaft, Verlag Karl Stutz, Passau, (2011).

BREDELLA, L., Literarisches und interkulturelles Verstehen, Gunter Narr Verlag, Tübingen, (2002).

BRINKER, K., Linguistische Textanalyse Eine Einführung in Grundbegriffe und Methoden, ed: Besch W., Steinecke H., 4. durchgesehene und ergänzte Auflage, Erich Schmidt Verlag, Berlin, (1997).

BUSCH-LAUER, I.-A., Fachtexte im Kontrast: Eine linguistische Analyse zu den Kommunikationsbereichen Medizin und Linguistik, Peter Lang, Frankfurt am Main etc., (2001).

(ed) CHIPELLINO, C., Interkulturelle Literatur in Deutschland. Ein Handbuch, J.B. Metzler, Stuttgart / Weimar, (2000).

(ed) DANNENBERG, L., VOLLHARDT, F., Wie international ist die Literaturwissenschaft, Verlag J. B. Metzler, Stuttgart / Weimar, (1996).

(ed) DAWIDOWSKI, C., WROBEL, P., Interkultureller Literaturunterricht. Konzepte – Modelle – Perspektiven, Schneider Verlag, Hohengehren (2007).

DERVİN, F., SUOMELA-SALMI, E., Cross-linguistic and cross-cultural perspectives on academic discourse, John Benjamins Publishing Co., Amsterdam, (2009).

FAIRCLOUGH, N., Analysing Discourse Textual Analysis for Research, Routledge, London, (2003).

FAIRCLOUGH, N., Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language (Language in Social Life), Longman, New York, (1995).

FAIRCLOUGH, N., Language and Globalization, Routledge, New York, (2007).

FAIRCLOUGH, N., Discourse in Late Modernity, Edinburgh University Press, Edinburgh, (2005).

FAULSTICH, W., Grundkurs Filmanalyse, Wilhelm Fink UTB, Stuttgart, (2008).

FISCHER, M., Nationale Images als Gegenstand Vergleichender Literaturgeschichte. Untersuchungen zur Entstehung komparatistischer Imagologie, Bonn: Bouvier Verlag Herbert Grundmann, (1981).

GÖKTÜRK, D., Migration und Kino - Subnationale Mitleidskultur oder transnationale Rollenspiele?, Ed: Chiellino, C., Interkulturelle Literatur in Deutschland. Ein Handbuch. Metzler, Stuttgart/Weimar (2000). Pp: 329- 347.

GUTJAHR O., Migration in die Ungleichzeitigkeit. Fatih Akins Gegen die Wand und die Wende in deutsch-türkischen Film, ed: Wende W.W., Koch L., Krisenkino. Filmanalyse als Kulturanalyse: Zur Konstruktion von Normalität und Abweichung im Spielfilm, Bielefeld, (2010). Pp:225-249.

HACKL-RÖßLER, S., Textstruktur und Textdesign, Gunter Narr Verlag, Tübingen, (2006)

HALM, D., JÄGER S., Mediale Barrieren Rassismus als Integrationshindernis, Unrast-Verlag, Münster, (2007).

HOFMANN, M., Interkulturelle Literaturwissenschaft. Eine Einführung, Paderborn: Wilhelm Fink Verlag, Paderborn (2006).

(ed) HONNEF-BECKER, I., Dialoge zwischen den Kulturen. Interkulturelle Literatur und ihre Didaktik. Baltmannsweiler, Schneider Verlag, Hohengehren, (2007). >>> metinde yok

HURST, M., Erzählsituationen in Literatur und Film, Max Niemeyer Verlag, Tübingen, (1996).

JÄGER, S., Kritische Diskursanalyse Eine Einführung, Unrast-Verlag, Münster, (2009).

KAYAOĞLU, E., Edebiyat Biliminde Yeni Bir Yaklaşım Medyalararasılık, Selenge Yayınları, İstanbul, (2009).

KELLER, R., Diskursforschung. Eine Einführung für SozialwissenschaftlerInnen. 3.aktualisierte Auflage, VS Verlag für Sozialwissenschaften | GWV Fachverlage GmbH, Wiesbaden, (2007).

KURAN-BURÇOĞLU, N., Die Wandlung des Türkenbildes in Europa, Zürich, Spur Verlag, (2005).

ed: LANDWEHR, A., Historische Diskursanalyse; Diskursiver Wandel, VS Verlag, Wiesbaden, (2010).

Literarische Imagologie - Formen und Funktionen nationaler Stereotype in der Literatur, Heft 2 (1980).

LÜSEBRINK, H.-J., Interkulturelle Kommunikation, J. B. Metzler, Stuttgart / Weimar, (2005).

MECKLENBURG, N., Das Mädchen aus der Fremde. Germanistik als interkulturelle Literaturwissenschaft, Iudicium, München, (2008).

MICHAEL, H., Interkulturelle Literaturwissenschaft. Eine Einführung, Paderborn: Wilhelm Fink Verlag, Paderborn, (2006). RÖSCH, H., Jim Knopf ist (nicht) schwarz – Anti-/Rassismus in der KJL., Schneider Verlag Hohengehren, Baltmannsweiler, (2000).

SWALES, J. M., Genre Analysis, ed: Michael, H., Long and Jack Richards, C., University Press, Cambridge, (1999).

TRUMPP, E. K., Fachtextsorten Kontrastiv: Englisch-Deutsch-Französisch, Gunter Narr, Tübingen, (1998).

VAN DJIK, T., Racism And Discourse in Spain And Latin America (Discourse Approaches to Politics, Society, and Culture), ed: Chilton, P. / Wodak, R., Jonh Benjamins Publishing Company, Norwich, (2005).

VAN DJIK, T., News as Discourse, ed: Zillman, D. / Bryant, J., Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers, New Jersey, (1988).

VAN DJIK, T., Discourse and Context: A Sociocognitive Approach, Cambridge University Press, New York, (2008).

(ed) WIERLACHER, A., BOGNER, A., Handbuch Interkulturelle Germanistik, Verlag J. B. Metzler, Stuttgart / Weimar, (2003).

ZIMA, P., Komparatistik, Tübingen, Francke Verlag, (1992).

- **İncelenen Eserler**

ALİ, S., Die Madonna im Pelzmantel, übers. von Ute Birgi, Dörlemann, Zürich, (2008).

- KARA, Y., Selam Berlin, Diogenes, Zürich, (2004).
- KARA, Y., Cafe Cyprus, Diogenes, Zürich, (2008).
- ÖZDAMAR, E. S., Das Leben ist eine Karawanserei., Kiepenheuer und Witsch, Köln, (1992).
- ÖZDAMAR, E. S., Die Brücke vom Goldenen Horn, Kiepenheuer und Witsch, Köln, (1998).
- ÖZDAMAR, E. S., Seltsame Sterne starren zur Erde, Köln, (2003).
- ÖZDOĞAN, S., Die Tochter des Schmieds, Aufbau Verlag, Berlin, (2005).
- ŞENOCAK, Z., War Hitler Araber?, Babel Verlag, Berlin, (1994)
- ŞENOCAK, Z., Alman Terbiyesi, Alef Yayınevi, İstanbul (2207)
- ZAIMOĞLU, F., Leyla, Kiepenheuer und Witsch, Köln, (2006).
- ZAIMOĞLU, F., Koppstoff, Rotbuch Verlag, Hamburg, (1998).
- ZAIMOĞLU, F., Abschaum, Rotbuch Verlag, Hamburg, (1997).
- ZAIMOĞLU, F., Kanak Sprak, Rotbuch Verlag, Hamburg, (1995).
- ZAPTÇIOĞLU, D., Der Mond isst die Sterne auf, Thienemann, Stuttgart, (1998).

TÜBİTAK
PROJE ÖZET BİLGİ FORMU

Proje No: 108K375
Proje Başlığı: Türk-Alman İlişkileri ve Kültür Aktarımı
Proje Yürütücüsü ve Araştırmacılar: Prof. Dr. Saadet Nigar Şeyda Ozil (Proje Yürütücüsü) Prof. Dr. Mahmut Karakuş (Araştırmacı) Doç Dr. Ersel Kayaoğlu (Proje Gerçekleştiricisi) Doç. Dr. Canan Şenöz - Ayata (Araştırmacı) Yard. Doç. Dr. Şebnem Sunar (Araştırmacı) Dr. Yasemin Dayıoğlu - Yücel (Araştırmacı)
Projenin Yürütüldüğü Kuruluş ve Adresi: İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi İstanbul Üniversitesi Merkez Kampüsü 34119 Beyazıt - Fatih - İstanbul
Destekleyen Kuruluş(ların) Adı ve Adresi: Türkiye’de TÜBİTAK: TÜBİTAK Tunus Caddesi No: 80 06100 Kavaklıdere / Ankara Almanya’da BMBF (Bundesministerium für Bildung und Forschung): Hannoversche Straße 28-30 10115 Berlin Almanya
Projenin Başlangıç ve Bitiş Tarihleri: 01.04.2009 - 01.04.2012
Öz : ‘Türk - Alman İlişkileri ve Kültür Aktarımı’ adlı projenin amacı Türkiye ile Almanya arasındaki karşılıklı ilişki ve etkileşimleri kültürlerarası bir yaklaşımla incelemek ve böylece iki ülke arasındaki çatışma alanlarının azalmasına ve uyumsuzlukların çözümüne

katkıda bulunmaktadır. Bunun için temel inceleme konuları olarak kültürel kuramlar, edebiyat, dil ve medya alanlarında incelemeler yapılmıştır. Çalışmalarda elde edilen veriler, bir yandan kültürlerarası eğitim malzemesi olarak kullanılabilir, bir yandan da birçok araştırmacının ve kültürlerarası diyalog arayışının temelini oluşturacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türk-Alman, Kültürel Etkileşim, Kültür Transferi, Kültürlerarası İlişkiler, Göç, Uyum, Kültürlerarası Edebiyat, Medya, Dil

[Fikri Ürün Bildirim Formu](#) Sunuldu mu? Evet Gerekli Değil

Fikri Ürün Bildirim Formu'nun tesliminden sonra 3 ay içerisinde patent başvurusu yapılmalıdır.

Projeden Yapılan Yayınlar:

Yıllıklar

OZİL, Ş., HOFMANN, M., DAYIOĞLU-YÜCEL, Y., *Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. Türkisch-deutscher Kulturkontakt und Kulturtransfer. Kontroversen und Lernprozesse*, V & R unipress, Göttingen (2010).

OZİL, Ş., HOFMANN, M., DAYIOĞLU-YÜCEL, Y., *Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2010. 50 Jahre türkische Arbeitsmigration in Deutschland*, V & R unipress, 2011, Göttingen (2011).

OZİL, Ş., HOFMANN, M., DAYIOĞLU-YÜCEL, Y., *Türkisch-deutsche Studien. Jahrbuch 2012*, V & R unipress (Göttingen) yayınevinde 2012 yılı Eylül ayında yayımlanmak üzere hazırlanmaktadır

Dergi Dosya Bölümleri

Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi / Studien zur deutschen Sprache und Literatur, 2010/2, 24, (2010).

Bu sayı Yasemin DAYIOĞLU - YÜCEL tarafından yayına hazırlanmıştır.

Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi / Studien zur deutschen Sprache und Literatur, 2011/1, 26, (2012).

Bu sayı Şeyda OZİL tarafından yayına hazırlanmıştır.

Bildiri ve Makaleler

DAYIOĞLU, L., *Starren seltsame Sterne zur Großstadt? Großstadtswahrnehmung bei Emine Sevgi Özdamar*, *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi / Studien zur deutschen Sprache und Literatur*, Istanbul

(2010).

DAYIOĞLU, L., Almanya'dan Al(m)anya'ya Gönüllü Göç Sürecine Bakış: Emeklilik Sonrası Alanya'daki Yerleşik Almanlar, Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi / Studien zur deutschen Sprache und Literatur, Istanbul, (2012), Pp. 35-51. Haziran (2012) ayında çıkmak üzere yayına baskıdadır.

DAYIOĞLU-YÜCEL, Y., Die Märchen und Tagebücher des Rafik Schami – Literarische Inszenierungen von Interkulturalität nach dem 11. September, XII. Germanistik Kongress, Vielheit und Einheit der Germanistik weltweit, Varşova – Polonya, (2010). Yukarıda bilgileri verilen kongrede sunulan ve bildiri kitabında basılmak üzere yayına kabul edilen makale.

DAYIOĞLU-YÜCEL, Y., Frankenstein interkulturell, Re-Visionen. Kulturwissenschaftliche Herausforderungen interkultureller Germanistik, Interkulturelle, Tagung der Gesellschaft für interkulturelle Germanistik an der Georg-August-Universität Göttingen, Göttingen-Almanya, (2010). Yukarıda bilgileri verilen kongrede sunulan ve bildiri kitabında basılmak üzere yayına kabul edilen makale.

DAYIOĞLU-YÜCEL, Y., Authorship and authenticity in migrant writing: the plagiarism debate on Leyla, ed: Cheesman T., Yeşilada E.K., Contemporary German Literature and Culture (Web sayfasında Contemporary German Culture olarak geçiyor, kontrol et) University of Wales Press, (2010). Yukarıda bilgileri verilen kongrede sunulan ve bildiri kitabında basılmak üzere yayına kabul edilen makale.

KARAKUŞ, M., Rezeptionsprozesse von Zaimoğlus Wer im Kontext des türkischen Sprachraums, Re-Visionen. Kulturwissenschaftliche Herausforderungen interkultureller Germanistik, Interkulturelle, Tagung der Gesellschaft für interkulturelle Germanistik an der Georg-August-Universität Göttingen, Göttingen-Almanya, (2010). Yukarıda bilgileri verilen kongrede sunulan ve bildiri kitabında basılmak üzere yayına kabul edilen makale.

KELEŞ, A., Yade Karas Romane Selam Berlin und Café Cyprus unter dem Aspekt der Rolle der Gesellschaft bei der Identitätskonstitution, Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi / Studien zur deutschen Sprache und Literatur, 2011/2, 26, 41 – 48, (2011).

KONUKMAN, B. Stilistische Merkmale in wissenschaftlichen Artikeln: Eine deutsch-türkische kontrastive Analyse, Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi / Studien zur deutschen Sprache und Literatur, 2011/2, 26, 67 – 81, (2011).

ÖZGÜDER, B. (a), Hochzeitseinladungen im Türkischen und Deutschen Ein kultureller Textvergleich, Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi / Studien zur deutschen Sprache und Literatur, 2011/2, 26, 49 – 66, (2011).

ŞENÖZ-AYATA, C., Ein interkultureller Vergleich über Abstacts in türkischen und deutschen Germanistikzeitschriften, XII. Germanistik Kongress der IVG Warschau, Vielheit und Einheit der Germanistik weltweit, Varşova – Polonya, (2010). Yukarıda bilgileri verilen kongrede sunulan ve bildiri kitabında basılmak üzere yayına kabul edilen makale.

ŞENÖZ-AYATA, C., “Interkulturelle Wissenschaftskommunikation – dargestellt an Abstracts in deutschen und türkischen Germanistikzeitschriften”, Linguistik Online 52, 2/2012 içinde, http://www.linguistik-online.de/52_12/senoez-ayata.html

Ekte Bulunan “ARDEB Başarı Öyküsü Formu”, “Kazanımlar” Bölümünde Belirtilen Kriterlere Göre Proje Çıktılarınızın Başarı Öyküsü Niteliği Taşdığını Düşünüyorsanız “ARDEB Başarı Öyküsü Formu”nu doldurunuz.

ARDEB BAŞARI ÖYKÜSÜ

Proje Adı: Türk - Alman İlişkileri ve Kültür Aktarımı	Proje Yürütücüsü: Prof. Dr. S. N. Şeyda Ozil
	Proje No: 108K375
	Destek Miktarı (TL): 200.280,00
	Proje Başlama-Bitiş Tarihi: 01.04.2009- 01.04.2012
	Yürütücü Kuruluş: İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi
	
Projenin Amacı ve Önemi <p>‘Türk - Alman İlişkileri ve Kültür Aktarımı’ adlı projenin amacı Türkiye ile Almanya arasındaki karşılıklı ilişki ve etkileşimleri kültürlerarası bir yaklaşımla incelemek ve böylece iki ülke arasındaki çatışma alanlarının azalmasına ve uyumsuzlukların çözümüne katkıda bulunmaktır. Bunun için temel inceleme konuları olarak kültürel kuramlar, edebiyat, dil ve medya alanlarında incelemeler yapılmış, elde edilen sonuçlar çeşitli uluslararası kongrelerde sunulmuş ve çeşitli indekslerce taranan uluslararası yayın organlarında makale olarak yayımlanmıştır.</p> <p>Çalışmalarda elde edilen veriler, bir yandan kültürlerarası eğitim malzemesi olarak kullanılabilir, bir yandan da birçok araştırmacının ve kültürlerarası diyalog arayışının temelini oluşturacaktır. Proje bu şekilde, Türkiye ile Almanya arasındaki ilişkilerin daha olumlu yönde gelişmesine katkıda bulunacak, iki ülke arasında daha verimli ortaklıkların yolunu açacaktır. Ayrıca Türk – Alman ilişkileri alanında büyük önem taşıyan <i>Türkisch – Deutsche Studien</i> adlı bir yayının proje kapsamında yayın hayatına başlamış -proje bitiminden sonra da devam edecek- olması projenin vurgulanması gereken sonuçlarından birisidir.</p>	

Proje ile Elde Edilen veya Beklenen Bilimsel, Teknolojik, Ekonomik ve Sosyal Kazanımlar

- Ulusal ve Uluslararası Yayınlar:
 - SSCI (Social Sciences Citation Index) ve MLA (Modern Language Association) indeksleri tarafından taranan uluslararası yayın organlarında yayımlanmak üzere kabul edilmiş sunumlar ve makaleler
 - Türk - Alman ilişkileri alanında *Türkisch-deutsche Studien* adı altında ilk iki sayısı çıkmış ve bundan sonra basımına devam edilecek olan yıllık İstanbul ve Paderborn üniversitelerinin ortak yayın hayatına geçirilmiş olması
 - İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayını olan *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi / Studien zur deutschen Sprache und Literatur* adlı uluslararası hakemli dergide iki dosya bölümünün yayımlanması
 - Almanya ve Türkiye’de ikisi lisansüstü öğrencileri kongresi olmak üzere üç uluslararası kongre düzenlenmiş olması
 - Almanya ve Türkiye’de gerçekleştirilen lisansüstü öğrencileri kongrelerinin genç araştırmacıların bilimsel gelişmelerine (yabancı dilde ve bilimsel ortamda sunum yapma ve çalışmaların makale haline getirilerek basılması vb.) katkısı
 - Proje çerçevesinde düzenlenen kongreler ve AR-GE çalışmaları sırasında Hamburg Üniversitesi Kültürlerarası Germanistik Bölümü ile ortak bir çalışmanın temellerinin atılması ve bu bölüm ile İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı arasında 2012 yılı Ocak ayında GIP (Germanistische Institutpartnerschaft) bilimsel ortaklığının başlaması
 - Projenin Türkiye ve Almanya dışişleri bakanlıkları düzeyinde Türk - Alman diyalogunu geliştirmek için kurulan *Ernst Reuter Girişimi*’ne kabul edilmesi
 - Tezler
 - Web sayfası
 - Basın arşivi
 - Proje kitaplığı

Proje için TÜBİTAK Desteğinin Önemi

Yukarıda belirtilen proje kazanımlarını elde edebilmemiz TÜBİTAK’ın açtığı uluslararası proje ve sağladığı mali destek ile gerçekleşmiştir.

1. Proje yürütücüsü iletişim bilgileri:

Adı – Soyadı : S. N. Şeyda Ozil
Unvanı : Prof. Dr.
Telefon : 0212 440 00 00 (15910)
E-posta adresi : seydaoil@turk.net